

Handelsutredning Ljusdal

Oktober 2024

Förord

Henrik Vestin, senior konsult inom handels- och stadsutveckling, har på uppdrag av Ljusdals kommun genomfört en handelsutredning med tillhörande konsekvensanalys.

Kontaktpersoner hos uppdragsgivaren har varit Anders Beigler och Marcus Petterson.

Stockholm i oktober 2024

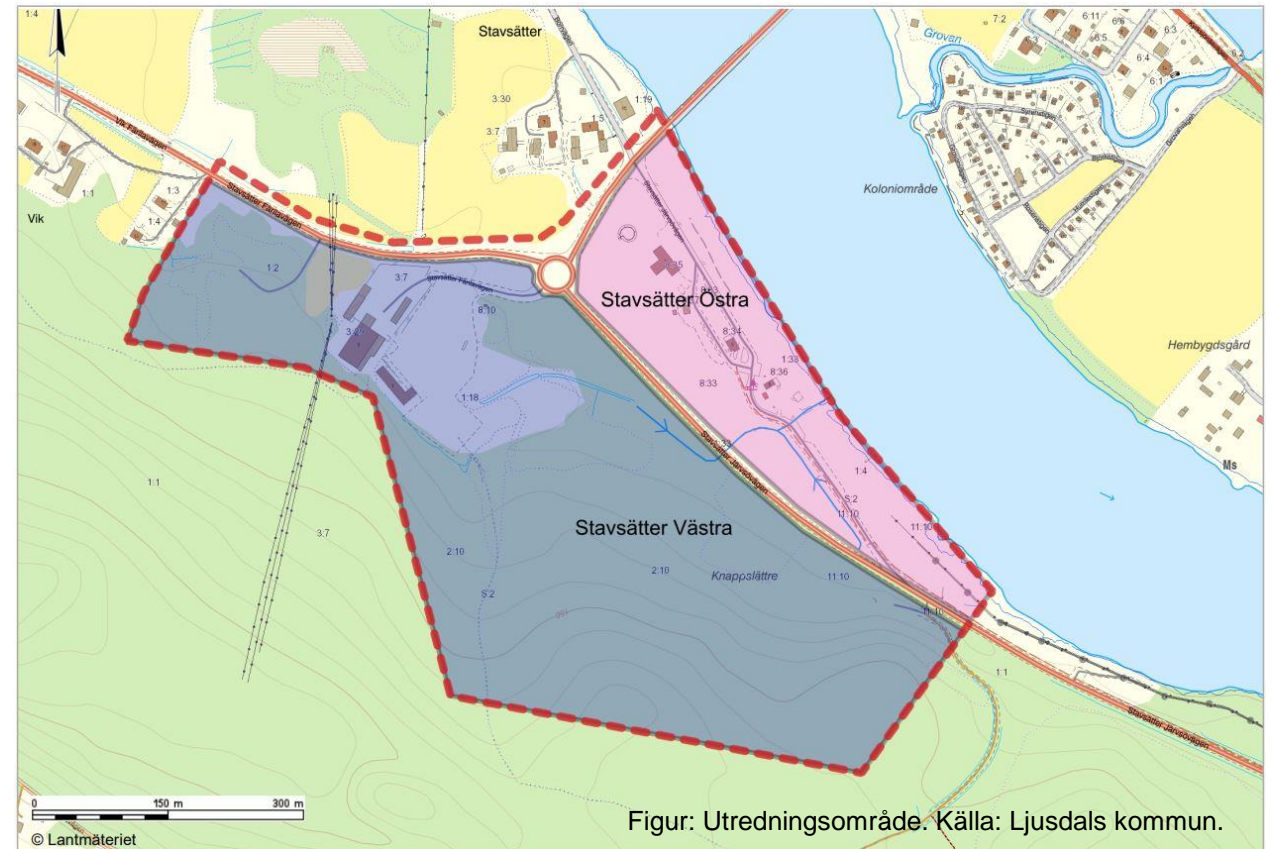
Henrik Vestin

Sammanfattning

Bakgrund syfte och mål

Vid Ljusdals sydvästra infart ligger området Stavsätter. Området är en av entréerna till Ljusdal och innefattar båda sidor om riksväg 83. På den östra sidan om riksvägen finns bland annat trafikverkets rastplats Stavsätter. Den västra sidan om riksvägen består mestadels av skog. Området närmast cirkulationsplatsen är exploaterad och där återfinns bland annat några mindre industriföretag.

Det övergripande syftet med uppdraget är att förse kommunen med ett planeringsunderlag för det pågående arbetet med ett planprogram för området Stavsätter i Ljusdal. Utredningen blir en vägledning för handelsetableringar på kort sikt, men även ett underlag för etableringsförfrågningar på längre sikt då utredningen syftar till att bli ett underlag till det pågående arbetet med en ny översiktsplan.

Sammanfattning

Nulägesanalys

Handeln i Ljusdal

Försäljningen i dagligvaruhandeln* i Ljusdals kommun uppgick till 751 miljoner kronor år 2023. Försäljningen i sällanköpsvaruhandeln** i Ljusdals kommun uppgick till 553 miljoner kronor år 2023.

Under perioden 2018-2023 ökade försäljningen i Ljusdals dagligvaruhandel med 22 procent. Utvecklingen är starkare än rikets genomsnitt som var 16 procent under samma period. Försäljningen i Ljusdals sällanköpsvaruhandel ökade med 27 procent år 2018-2023. Utvecklingen är starkare än utvecklingen i riket som helhet.

Försäljningsindex i Ljusdals dagligvaruhandel uppgick till 105 år 2023. Det innebär att försäljningen är något högre än köpkraftsunderlaget. Inflödet av köpkraft till Ljusdals dagligvaruhandel motsvarar cirka 35 miljoner kronor. Försäljningsindex i Ljusdals sällanköpsvaruhandel uppgick till 80 år 2023. Utfödet av köpkraft i sällanköpsvaruhandeln motsvarar cirka 140 miljoner kronor.

Av försäljningen i dagligvaruhandeln i Ljusdals kommun sker 69 procent i Ljusdal, 15 procent i Färila, 14 procent i Järvsö och 2 procent i övriga orter i kommunen. I sällanköpsvaruhandeln är koncentrationen större och 75 procent av försäljningen sker i Ljusdal, 16 procent sker i Järvsö och 9 procent sker i övriga orter i kommunen.

*Livsmedel, brett sortiment; Specialiserad livs; Tobak; Hälsokost; Systembolag.

**Klädhandel; Skohandel; Apotekshandel; Bok, papper och mediahandel; Handel med brett sortiment; Bygg, järn och färghandel; Hemelektronikhandel; Heminredningshandel; Kosmetik och skönhetshandel; Leksakshandel; Möbelhandel; Optikhandel; Övrig sällanköpsvaruhandel; Guld och smyckeshandel; Sport- och fritidshandel; Urhandel; Florister och trädgårdshandel; Zoohandel.

Handeln i regionen

Handeln i Ljusdals kommun konkurrerar med flera kommuner. Störst utbud finns i Gävle och Sundsvall, vilka båda har omfattande handel i stadskärnorna och i externa handelsområden. Både Sundsvall och Gävle har även IKEA-varuhus, som är starka regionala dragare av kunder.

Konkurrensen från andra handelsstäder drar kunder från Ljusdals kommun. De konkurrerar även om kunder som bor i Ljusdals grannkommuner. Ett exempel är att restiden med bil från Bollnäs till Gävle endast är 10 minuter längre än från Bollnäs till Ljusdal. Eftersom handeln i Gävle är så mycket större än handeln i Ljusdal ligger Bollnäs i Gävles upptagningsområde.

Handeln i mer närliggande kommuner som till exempel Bollnäs och Hudiksvall är också konkurrenter till handeln i Ljusdals kommun. Handeln i de närliggande kommunerna är betydligt mindre omfattande än i Gävle och Sundsvall, men utbudet är större än i Ljusdals kommun och de kortare avstånden till Ljusdal ökar konkurrens-effekten.

Sammanfattning

Analys av efterfrågesidan

Ljusdals kommun hade drygt 18 500 invånare år 2023. Sedan år 2018 har antalet invånare minskat med 500 personer. Den befolkningsmässigt största orten är Ljusdal med cirka 7 800 invånare. Järvsö och Färila har 1 800 respektive 1 400 invånare. Övriga orter har färre än 800 invånare. Enligt Ljusdals kommuns befolkningsprognos förväntas antalet invånare i kommunen minska något fram till år 2040. I prognosen saknas uppgifter om hur befolkningsutvecklingen fördelar sig mellan orterna i kommunen.

År 2023 hade Ljusdals kommun 138 000 gästnätter på hotell, stugbyar, vandrarhem och campingplatser. Antalet gästnätter per invånare i kommunen var 7,4 vilket är högre än såväl rikets genomsnitt som i de flesta närliggande kommuner. Härjedalens kommun har hela 47 gästnätter per invånare, vilket är en konsekvens av en omfattande fjällturism och ett lågt antal invånare i kommunen. I Ljusdal fanns drygt 4 000 fritidshus år 2023. Antalet fritidshus per invånare var 0,22, vilket är klart högre än i riket som helhet. Bland de närliggande kommunerna har Härjedalen klart flest fritidshus per invånare, 0,95. Den starka turismen i Ljusdals kommunen innebär ett ökat köpkraftsunderlag för handeln.

Stavsätter har ett strategiskt trafikkläge invid korsningen väg 83 och väg 84. En stor del av den trafik från Stockholm, Uppsala och Gävle som har Åre, Vemdalen, Funäsdalen och andra fjälldestinationer i regionen som mål passerar Stavsätter. Under delar av året (till exempel jul & nyår, sportlov och påsklov) är trafiken betydligt större.

Potential för handeln i Ljusdals kommun

Upptagningsområde

Upptagningsområdet för dagligvaruhandeln utgörs främst av Ljusdals kommun. Det beror på att de närliggande kommunerna har ett utbud som liknar det som finns i Ljusdal. Utöver de som bor i Ljusdal tillkommer turister, fritidshusboende och de som passerar Ljusdal med bil på väg till destinationer i andra kommuner (vägens marknad).

Upptagningsområdet för sällanköpsvaruhandeln är något större än för dagligvaruhandeln. Det beror på att Ljusdal har en del unika butiker som saknas i närliggande kommuner. Upptagningsområdet bedöms primärt utgöras av Ljusdals kommun och det sekundära upptagningsområdet utgörs av Ovanåker, Bollnäs, Ånge, Härjedalen och Hudiksvall. Ett mindre inflöde bedöms kunna ske från kommuner som ligger längre bort. Precis som för dagligvaruhandeln tillkommer turister, fritidshusboende och vägens marknad.

Befolkningsunderlag

Befolkningen i det primära upptagningsområdet (Ljusdals kommun) förväntas vara i stort sett oförändrat fram till år 2030. År 2040 förväntas befolkningen vara knappt 2 procent lägre än år 2023.

I det sekundära upptagningsområdet fanns 37 600 invånare år 2023. Antalet invånare förväntas minska med cirka 2 000 till år 2030 och ytterligare cirka 3 600 till år 2040.

Den negativa befolkningsutvecklingen i det primära och sekundära upptagningsområdena innebär har en negativ påverkan på utvecklingspotentialen för handeln i Ljusdal.

Sammanfattning

Svag lokal köpkraftsutveckling

Antalet invånare i Ljusdals kommun (primärt upptagningsområde) förväntas vara i stort sett oförändrad till år 2030 och antalet invånare i det sekundära upptagningsområdet väntas minska något. Den minskande befolkningen vägs delvis upp av att köpkraften per capita ökar, men e-handels förväntade tillväxt minskar emellertid köpkraften.

Turismen och vägens marknad växer – ökad potential för handeln

Handeln i Ljusdals kommun drar nytta av turister och fritidshusboende. Under senare år (bortsett från pandemiåren) har turismen i Ljusdals kommun och regionen ökat. Bland annat har antalet i gästnätter i Ljusdals kommun ökat med 3,7 procent år 2019-2023.

I Järvsö ökade antalet gästnätter med 49 procent år 2017-2023. Prognosen för antalet gästnätter i Järvsö är en ökning av antalet gästnätter med 5-10 procent per år under perioden 2023-2025. Järvsö har investerat kraftigt i cykelprodukten för att öka antalet besökare under barmarkssäsongen.

I Jämtland/Härjedalen sker investeringar inom turismen, bland annat i Vemdalen.

Sammantaget är bedömningen att turismen kommer att öka, vilket stärker potentialen för handeln i Ljusdals kommun.

Vägens marknad växer – ökad potential för handeln

Som beskrivs i föregående kapitel finns det potential för handeln i form av den trafik som passerar genom kommunen, där Stavsätter är en plats med starka flöden. Enligt Trafikverkets prognos kommer trafiken vid Stavsätter att öka med 3,8-6,9 procent år 2019-2045.

Potential för dagligvaruhandeln

Den lokala köpkraften förväntas vara oförändrad. En ökad turism och en växande vägens marknad innebär att det kan finnas potential för etablering av en ny dagligvarubutik, förutsatt att etablering sker i Stavsätter där vägens marknad är som starkast

Potential för sällanköpsvaruhandeln

E-handels utveckling innebär att det saknas potential för en ökning av försäljningen. Etablering av nya butiker måste därför ta det mesta av sin försäljning från befintliga butiker, vilket innebär risk för nedläggning.

Precis som i dagligvaruhandeln kan etablering av sällanköpsvaruhandel vid Stavsätter medföra att en större del av vägens marknad tas tillvara. Ny handel vid Stavsätter kommer emellertid ändå behöva ta en stor del av sin försäljning från befintliga butiker. Etablering av sällanköpsvaruhandel kan också utgöras av butiker som omlokaliseras till Stavsätter från någon annan plats i kommunen.

Potential för restaurang

Potentialen inom restaurang medger en ökning av försäljningen. Etablering av restaurang vid Stavsätter bidrar till en ökad försäljning i kommunen eftersom vägens marknad innebär god potential för restaurang.

Sammanfattning

Konsekvensanalys dagligvaruhandel

För dagligvaruhandeln görs bedömningen enligt två huvudscenarier utifrån storlek och koncept för den nya etableringen i Stavsätter.

- Scenario 1 innebär etablering av en allivsbutik med en omsättning på cirka 140 miljoner kronor. Inriktningen på butiken kan vara en vanlig supermarketbutik eller en butik med lågprisprofil.
- Scenario 2 innebär etablering av en stormarknad med en omsättning på cirka 250 miljoner kronor eller högre.

För respektive scenario görs även beräkningar utifrån gällande befolkningsprognos för Ljusdals kommun, vilken anger knappt 18 200 invånare år 2030, samt för kommunens mål att vara 20 000 invånare år 2030.

Beräkningarna utgår även från att den nya butiken i Stavsätter sker med eller utan omlokalisering av någon befintlig butik i Ljusdals tätort. Med omlokalisering menas att en befintlig butik stänger för att i stället öppna i Stavsätter

Dagligvaruhandel, scenario 1, 18 200 invånare år 2030

Utan omlokalisering av en befintlig butik bedöms befintliga butiker tappa cirka 12 procent i försäljning. Med omlokalisering av en befintlig butik bedöms befintliga butiker tappa cirka 6 procent i försäljning. Normalt anses befintliga butiker klara en omsättningsminskning på 10-12 procent utan risk för utslagning.

Dagligvaruhandel, scenario 1, 20 000 invånare år 2030

I detta alternativ finns det utrymme för tillväxt i befintliga butiker. Tillväxtutrymmet är störst vid omlokalisering av en befintlig butik.

Dagligvaruhandel, scenario 2, 18 200 invånare år 2030

I scenario 2 är, jämfört med scenario 1, ökat köpkraftsinflöde och ökad lokal köptrohet större eftersom den nya butiken är en stormarknad, ett butiksformat som idag saknas i Ljusdals kommun.

Utan omlokalisering av en befintlig butik bedöms befintliga butiker tappa cirka 22 procent i försäljning.

Med omlokalisering av en befintlig butik bedöms befintliga butiker tappa cirka 15 procent i försäljning.

Normalt anses befintliga butiker klara en omsättningsminskning på 10-12 procent utan risk för utslagning. En försäljningsminskning på minus 15 till minus 22 procent är emellertid så pass hög att det finns risk för utslagning av någon butik.

Dagligvaruhandel, scenario 2, 20 000 invånare år 2030

Utan omlokalisering av en befintlig butik bedöms befintliga butiker tappa cirka 6 procent i försäljning.

Med omlokalisering av en befintlig butik bedöms befintliga butiker kunna behålla sin försäljning.

Kommentar angående omlokalisering i scenario 1 och 2

Kommunen har ingen möjlighet att styra över om en omlokalisering sker eller vilken butik som omlokaliseras. Utan omlokalisering blir konsekvenserna för befintliga butiker större. Omlokalisering av en butik från en ort som bara har en butik innebär en klart försämrad tillgänglighet till dagligvaruhandel för invånarna i orten.

Sammanfattning

Konsekvensanalys sällanköpsvaruhandel

I sällanköpsvaruhandeln minskar det lokala köpkraftsunderlaget. Potentialen i vägens marknad och turism bedöms också som lägre än i dagligvaruhandeln. Det finns därför inget egentligt etableringsutrymme, vilket innebär att etablering av handel i Stavsätter innebär risk för utslagning av någon eller några befintliga butiker.

Shopping (kläder, skor, leksaker, böcker etcetera) samt hemelektronik

Utbudet av shopping i Ljusdals kommun är mycket begränsat och finns framförallt i Ljusdals centrum. Etablering av shopping och handel med hemelektronik i Stavsätter innebär därför stor risk för att centrumets attraktivitet försämras.

Hemutrustning (järn och bygg, heminredning, möbler) samt övrig sällanköpsvaruhandel (till exempel Rusta, Jula, Dollarstore, ÖoB)

Ljusdal har i nuläget (inklusive de kommande etableringarna av Jem & Fix och Rusta) ett starkt utbud inom hemutrustning och övrig sällanköpsvaruhandel.

Etableringsutrymmet i Stavsätter är därmed starkt begränsat. Om någon etablering ändå skulle ske innebär det risk för utslagning av någon befintlig butik. Det får dock begränsade konsekvenser för kommuninvånarnas tillgänglighet till handel och för centrumets attraktivitet.

Etablering av hemutrustning och övrig sällanköpsvaruhandel kan också ske genom omlokalisering av någon eller några befintliga butiker.

Sport och cykel, friluftsliv, jakt, fiske

Mot bakgrund av det utbud av aktiviteter som finns i kommunen, både för boende och turister, kan det finnas utrymme för fler butiker i Ljusdal. Etablering i Stavsätter innebär därmed liten risk för konsekvenser för befintlig handel. Det finns även möjlighet till omlokalisering.

Konsekvensanalys restaurang och upplevelser (till exempel lekland eller padel)

Etablering i Stavsätter innebär möjlighet att ta del av vägens marknad. Risken för utslagning av befintliga verksamheter bedöms som mycket liten.

Sammanfattning

Slutsatser

I figuren nedan redovisas hur olika etableringar påverkar handeln i Ljusdals kommun och tätortstriangeln.

Etablering	Ger mest lämpad butiksstruktur	Tar stor hänsyn till befintlig handel	Ger stora negativa konsekvenser för handeln i tätortstriangeln	Ger stora positiva konsekvenser för handeln i tätortstriangeln	Vilken detaljhandelsetablering är mest lämpat för kvartersmarkens och bebyggelsens lämpliga utformning i området Stavsätter? Vilken etablering belastar infrastrukturen minst? (vägar, parkering, genererar minst kunder och varutransporter).
Livsmedel allivsbutik, omlokalisering från Ljusdals tätort	x	x		x	x
Livsmedel allivsbutik, helt ny butik				x	x
Livsmedel stormarknad, omlokalisering från Ljusdals tätort			x		
Livsmedel stormarknad, helt ny butik			x		
Sällanköp, shopping			x		x
Sällanköp, hemutrustning, övrig sällanköp		x			
Sällanköp, Sport och cykel, friluftsliv, jakt, fiske	x	x		x	
Restaurang	x	x			x
Upplevelser	x	x			x

Sammanfattning

Rekommendationer

Rekommendationerna utgår från att etablering i Stavsätter ska:

- Bidra till en bra butiksstruktur i Ljusdals kommun.
- Ta stor hänsyn till befintlig handel i kommunen.
- Vara lämplig för kvartersmarkens och bebyggelsens lämpliga utformning i området.

Etablering	Rekommendation
Livsmedel allivsbutik	Tillåt etablering.
Livsmedel stormarknad	Tillåt ej. Styr bort genom att inte tillåta butiker större än en viss butiksyta.
Sällanköp, shopping	Tillåt ej. Styr bort genom att inte tillåta butiker mindre än en viss butiksyta.
Sällanköp, järn och bygg, möbler, övrig sällanköp	Tillåt. Kräv minsta butiksyta.
Sällanköp, sport och cykel, friluftsliv, jakt, fiske	Tillåt. Kräv minsta butiksyta.
Restaurang	Tillåt
Upplevelser	Tillåt
Nollalternativ, ingen begränsning av markanvändning för handel	Tillåt ej på grund av mycket stor risk för negativa konsekvenser för befintlig handel.

Kommentar:

Var gränserna för butiksytor ska dras varierar utifrån de lokala förutsättningarna. Det finns exempel på kommuner som för att undvika stormarknader inte tillåter butiker större än 4 000 kvadratmeter och för att undvika stadskärneutbud i sällanköpsvaruhandeln kräver minst 1 000 kvadratmeter butiksyta. Samtidigt finns det kommuner som anger något högre eller lägre gränser. Var gränserna för butiksytor i Stavsätter ska dras bör därför undersökas vidare.

Innehållsförteckning

Inledning	12
Trender och omvärld	15
Nulägesanalys	23
Potential för handeln i Ljusdal	37
Konsekvensanalys	45
Slutsatser och rekommendationer	50

Inledning

Inledning

Bakgrund

Vid Ljusdals sydvästra infart ligger området Stavsätter. Området är en av entréerna till Ljusdal och innefattar båda sidor om riksväg 83. På den östra sidan om riksvägen finns bland annat trafikverkets rastplats Stavsätter. Den västra sidan om riksvägen består mestadels av skog. Området närmast cirkulationsplatsen är exploaterad och där återfinns bland annat några mindre industriföretag. Utredningsområdet i handelsutredningen utgörs av Stavsätter Västra och Stavsätter Östra, se bild till höger.

Syfte

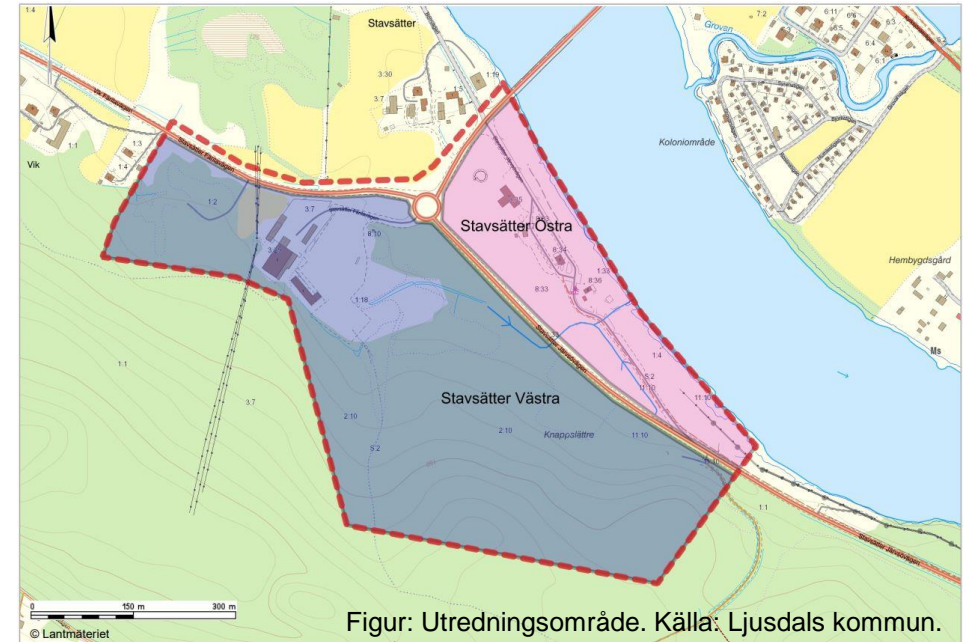
Syftet med handelsutredningen är att belysa konsekvenser och utvecklingsmöjligheter för handeln i Ljusdal. Utredningen innehåller och tar hänsyn till dagens utbud, framtida marknadspotential, handels behov, förmodad påverkan på befintlig handel i Ljusdal, Färila och Järvsö centrum samt tydliga trender inom handeln.

Det övergripande syftet med uppdraget är att förse kommunen med ett planeringsunderlag för det pågående arbete med ett planprogram för området Stavsätter i Ljusdal. Utredningen blir en vägledning för handelsetableringar på kort sikt, men även ett underlag för etableringsförfrågningar på längre sikt då utredningen syftar till att bli ett underlag till det pågående arbetet med en ny översiktsplan.

Utredningens mål

I handelsutredningen beskrivs vilken fördelning av olika typer av handel som är mest lämplig under de förutsättningar som gäller för Ljusdals kommun. Målet med handelsutredningen är att förse Ljusdals kommun med ett material som kan användas som ett underlag för ett politiskt ställningstagande gällande en möjlig begränsning av markanvändningen detaljhandel inom planprogrammet för Stavsätter.

Utredningen analyserar vad olika typer av detaljhandelsetableringar skulle ha för konsekvenser för handeln främst inom tätortstriangeln, men också för hela Ljusdals kommun. Utredningen blir en fallstudie för området Stavsätter i Ljusdals kommun, men målet är att utredningen blir vägledande för liknande handelsförfrågningar framöver.

Figur: Utredningsområde. Källa: Ljusdals kommun.

Inledning

Metod

Under arbetet med utredningen gjordes ett platsbesök i Ljusdals kommun. Under platsbesöket inventerades utbudet av handel i tätortstriangeln och de platsspecifika förutsättningarna i Stavsätter.

Det genomfördes även intervjuer med företrädare för Närljus, Ljusdal i Centrum samt en butik inom sällanköpsvaruhandeln.

Statistik om handeln har hämtats och inhandlats från Handelsfakta.se samt SCB, Företagsregistret.

Statistik avseende befolkning och fritidshus har hämtats från statistikdatabasen.scb.se.

Befolkningsprognoser har hämtats från SCB.se, Statistikdatabasen, Befolkning, Befolkningsframskrivningar samt från Ljusdals kommun.

Inkvarteringsstatistik har hämtas från Tillväxtverket.se, Turismstatistik.

Prognos för vägtrafiken har inhämtats från Trafikverket.

Avgränsningar

Handelsutredningen innefattar branschen detaljhandel (SNI* 47).

Handel med motorfordon (SNI 45) samt partihandel (SNI 46) ingår därmed inte i utredningen.

*Standard för svensk näringsgrensindelning (SNI). Standarden för svensk näringsgrensindelning, SNI, används för att klassificera företag och arbetsställen efter vilken verksamhet de bedriver. SNI är viktig för bland annat ekonomisk statistik.

SNI

45	Handel samt reparation av motorfordon och motorcyklar.
46	Parti- och provisionshandel utom med motorfordon.
47	Detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar.

Trender och omvärld

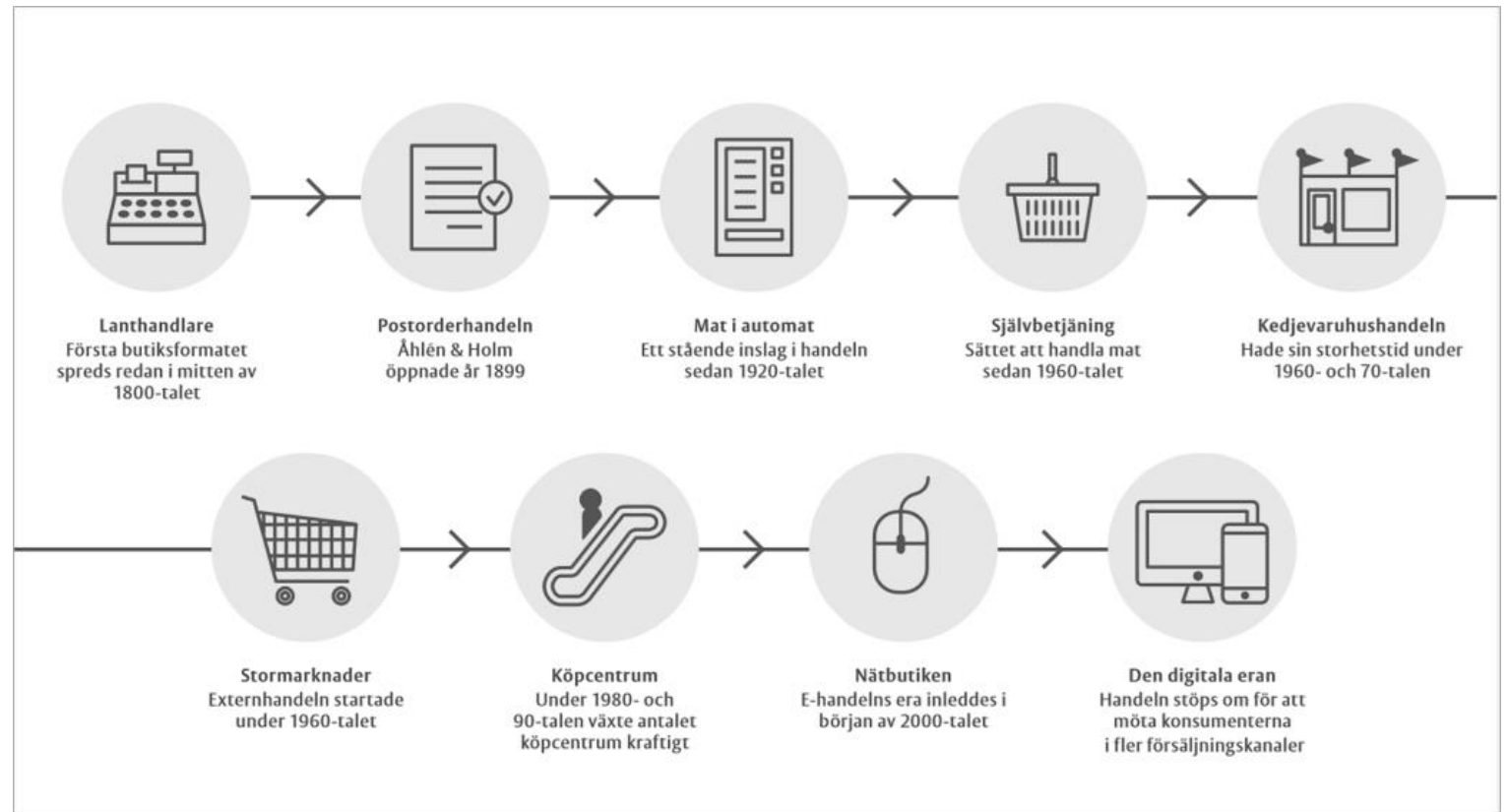

Handelns strukturomvandling

Handeln genomgår i nuläget en märkbar strukturomvandling vilket är en följd av digitalisering, globalisering och automatisering. Dessa skapar nya kundbeteenden och affärsmodeller varför det är viktigt att skapa kunskap och förståelse för läget i handeln samt hur faktorer som digitalisering, e-handel och ändrade konsumtionsmönster påverkar förutsättningarna för handeln idag och i framtiden. Att handeln omvandlas är dock inget nytt utan omvandlingen har pågått så länge vi människor har handlat med varandra.

Figuren till höger illustrerar viktiga steg i handelns strukturomvandling, från de första lanthandlarna i mitten av 1800-talet till den nu pågående digitala eran.

Figur: Handelns strukturomvandling. Källa: Svensk Handel, Det stora detaljhandelsskiftet.

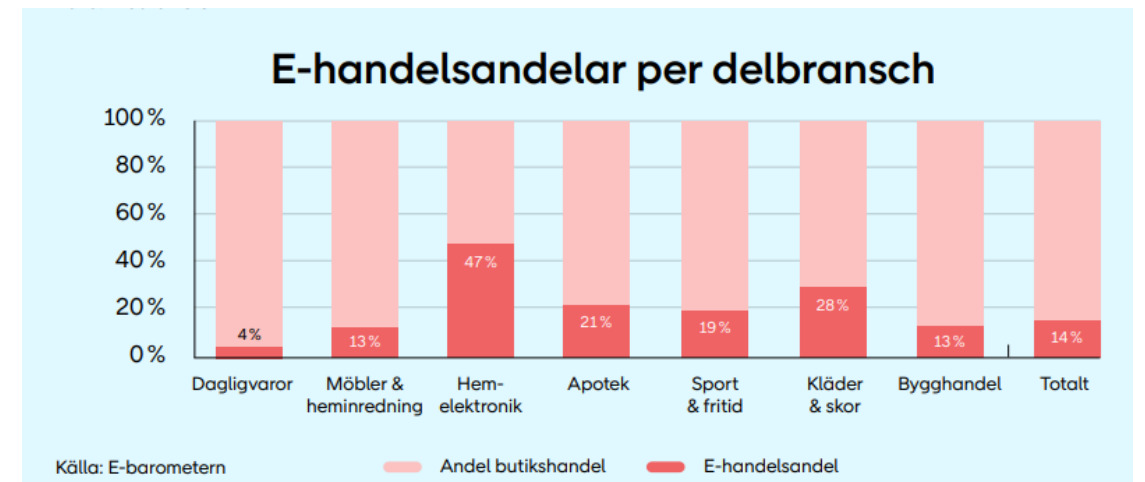
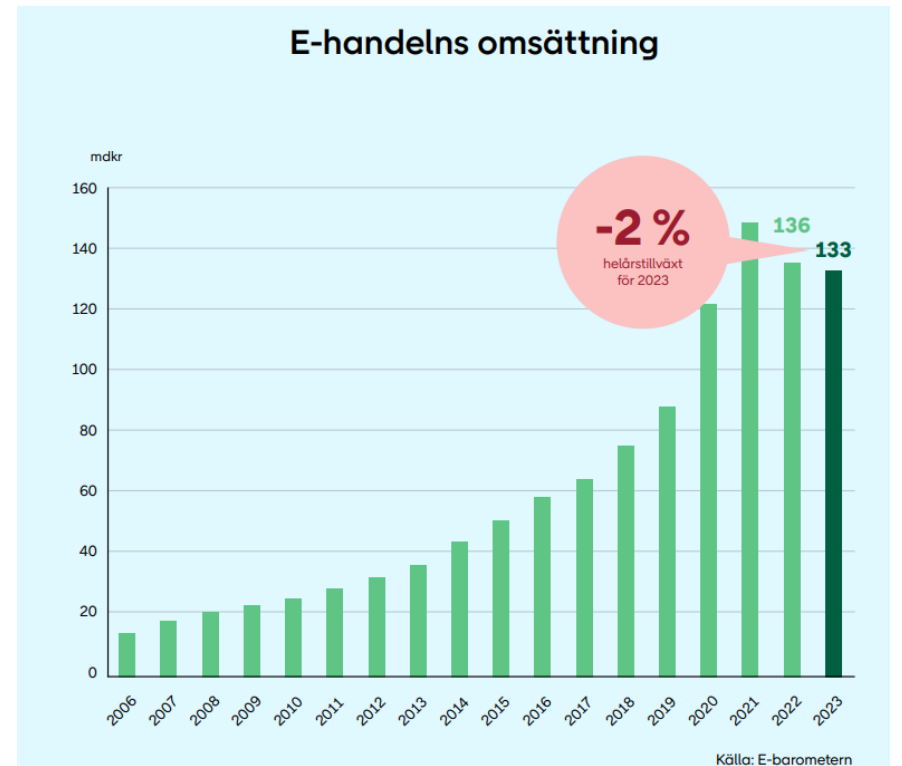
Digitalisering och e-handel

E-handels omsättning och utveckling

Pandemiåret 2020 var extremt ur ett e-handelsperspektiv. Branschen växte med 40 procent och totala konsumtionsmiljarder flyttades från fysiska butiker till e-handeln. År 2021 växte e-handeln ytterligare, vilket berodde dels på att pandemins fortsatte dels på att många konsumenter hade blivit mer e-handelsmogna. År 2022 backade dock e-handeln med 7 procent och under år 2023 var tillväxttakten minus 2 procent.

E-handels andel av den totala handeln

E-handeln svarar för cirka 14 procent av försäljningen i den totala detaljhandeln. E-handels andel av den totala handeln varierar dock mellan olika branscher. Inom hemelektronik är e-handeln nästan lika stor som den fysiska handeln medan med e-handeln med dagligvaror började växa ordentligt först under pandemin då e-handelsandelen steg från cirka 1 procent till cirka 6 procent.

Digitalisering och e-handel

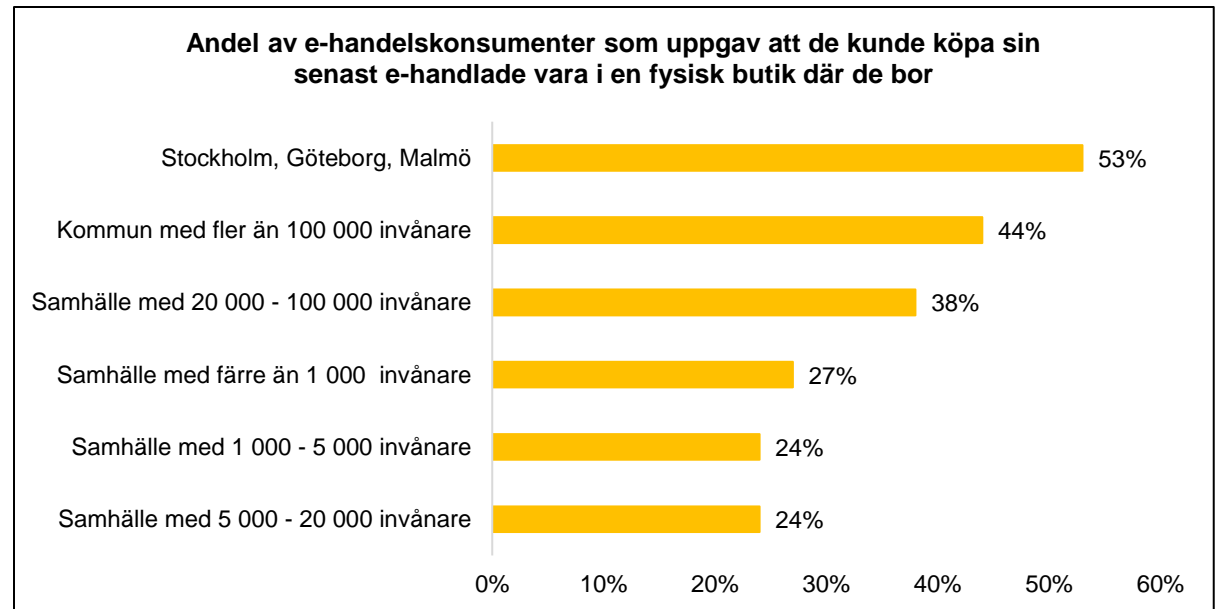
Antalet fysiska butiker minskar även utan e-handel

Att antalet fysiska butiker minskar beror inte bara på konkurrensen från e-handeln. Det beror även på att de fysiska butikerna blir större. Etablering av stora butikskoncept såsom Maxi ICA, Bauhaus, Media Markt, XXL Sport med flera har inneburit att många mindre butiker har försvunnit. Försäljningen i den fysiska handeln har därmed kunnat öka trots att butikssantalet har minskat.

E-handeln ökar tillgängligheten på landsbygden

Människor som bor på landsbygden eller andra platser med långa avstånd till ett rikt handelsutbud har i och med e-handeln fått en ökad tillgänglighet till detaljhandelsvaror. Genom att handla på nätet behöver de inte åka flera mil till närmaste stad eller handelsplats utan kan i stället hämta ut varorna på orten där de bor eller få varorna levererade till hemmet.

Figur: E-handeln ger ökad tillgänglighet till varor. Källa PostNord, E-handelsbarometern.

Kommentar: Ljusdals kommun tillhör gruppen Samhälle med 5 000 – 20 000 invånare.

Digitalisering och e-handel

E-handelns framtida utveckling

I branschorganisationen Svensk Handels årliga rapport Läget i Handeln görs prognoser (utifrån 2 scenarier) över hur e-handeln förväntas utvecklas de närmaste åren.

I 2023 års rapport är prognosen att e-handeln med dagligvaror ökar sin andel av den totala handeln från 6 procent år 2021 till mellan 13 och 18 procent år 2030.

Prognosen för sällanköpsvaruhandeln visar att e-handelns andel av den totala försäljningen ökar från 28 procent år 2021 till mellan 41 och 52 procent år 2030.

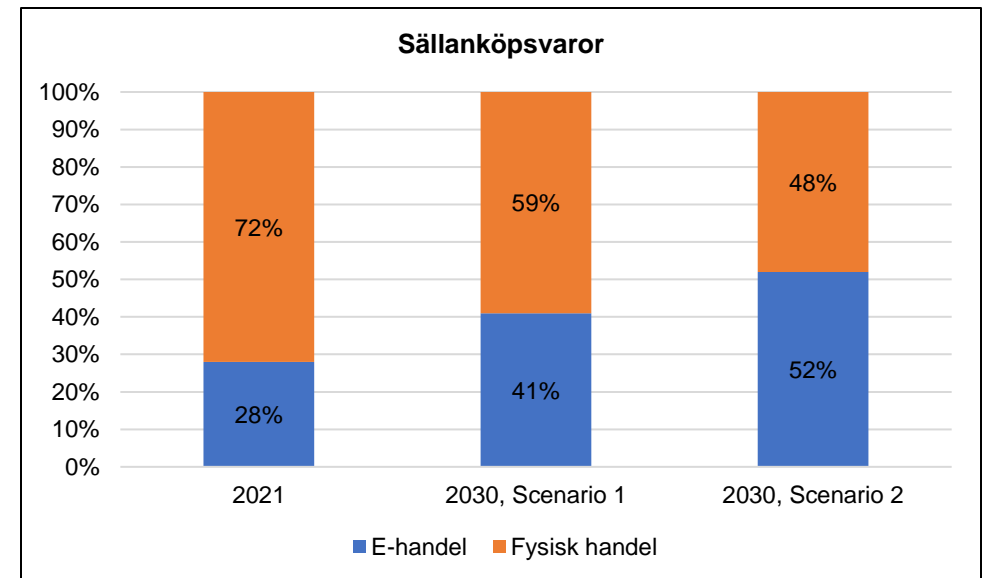
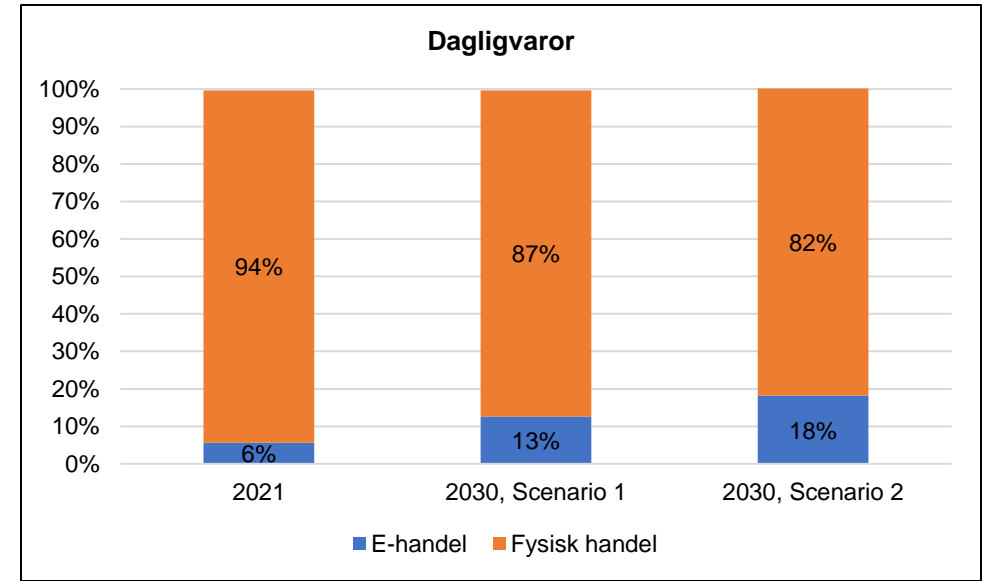
Den fysiska butiken kommer inte att försvinna

E-handeln växer just nu kraftigt i de flesta branscher, men tillväxten kommer så småningom att plana ut. Den har redan gjort det i bokhandeln där e-handeln för närvarande har stannat vid en e-handelsandel på cirka 50 procent.

Andra branscher kommer sannolikt att följa bokhandelns utveckling. Frågan är bara när det sker och vid vilken e-handelsandel olika branscher planar ut. Oavsett när och vid vilka nivåer e-handelstillväxten i olika branscher planar ut är det säkert att de fysiska butikerna aldrig kommer att försvinna helt.

E-handel med dagligvaror kan gynna de fysiska butikerna

E-handeln med dagligvaror består dels av rena e-handelsaktörer som inte har några fysiska butiker dels av fysiska butiker som erbjuder e-handel genom upphämtning i butik och/eller hemkörning från butiken. En del av e-handeln med dagligvaror tillfaller därför de fysiska butikerna. På mindre orter där det saknas renodlade e-handelsaktörer kan e-handel med dagligvaror till och med innebära en potential att nå fler kunder.

Källa: Svensk Handel, Läget i handeln 2023.

Externhandel

Definition av externhandel

Det finns idag ingen vedertagen definition på vad som är externhandel. I dagsläget används definitioner från flera olika företag och organisationer. Ett problem med de definitioner som finns är dels att en och samma företeelse kan definieras på flera sätt dels att en och samma definition kan användas för flera olika företeelser.

Ett annat problem är att vissa definitioner är framtagna för andra länder och att de därför har tvingats anpassas till svenska förhållanden. Avsnittet syftar till att ge en definition av vad som kan betraktas som halvexterna eller externa handelsetableringar.

Externa och halvexterna handelsplatser kan dels definieras utifrån lokalisering dels utifrån storlek och utbud.

I denna rapport definieras extern- och halvexternhandel som:

- Handel som är lokaliserad geografiskt skilt från den befolkningsmässigt största tätorten eller centralorten i kommunen och med ett trafikorienterat läge med närhet till regionalt vägnät (externhandel).
- Handel som är lokaliserad i utkanten av eller på randen till centralorten eller den befolkningsmässigt största tätorten i kommunen samt i ett trafikorienterat läge (halvextern handel).
- Utbud av dagligvaror och/eller sällanköpsvaror. Det kan även finnas annat kommersiellt utbud, till exempel restaurang och drivmedel.

Detaljhandel med skrymmande varor

Handel med tunga och skrymmande varor, till exempel möbler och järn- och bygghandel, för vilka det ofta krävs bil vid transport från butiken.

Handel med skrymmande varor är mer vanlig i externa handelsområden och mindre vanlig i stadskärnan. Etablering av handel med skrymmande varor externt innebär därför normalt mindre konsekvenser för handeln i stadskärnan än om det etableras butiker inom kläder, skor, leksaker, sport etcetera i externa lägen.

Externhandel

Externhandel – hot eller möjlighet?

Mot externhandeln framhålls bland annat ökat trafikarbete och en högre miljöpåverkan samt negativ påverkan på cityhandeln och bostadsnära handel, vilket i förlängningen kan resultera i begränsningar i valfrihet och tillgänglighet för kunden samt minskad investeringsvilja i stadsförnyelse hos centrala fastighetsägare.

Till externhandelns fördel nämns bland annat minskade hyres- och personalkostnader och ökad konkurrens, vilket skulle kunna resultera i en billigare prisbild för kunden. Även ökat utbud och ökat antal arbetstillfällen lyfts ofta som fördelar. I vilken utsträckning externhandeln är ett hot mot handeln i stadskärnan beror till stor del på hur lika utbudet är på de olika platserna.

Stadskärnor har som regel ett stort utbud inom kläder, skor, leksaker och andra varor som inte är tunga och skrymmande. Stadskärnor har också ett stort utbud av restauranger och annan kommersiell service. Externhandeln var i sin begynnelse främst ett komplement till handeln i stadskärnan och utbudet bestod främst av tunga och skrymmande varor som till exempel möbler, järn- och bygg och hemelektronik. På senare tid har det blivit vanligt att externhandeln även har ett "mer stadslikt" utbud med kläder, skor. Detta har inneburit att konkurrensen mot stadskärnorna har ökat eftersom externhandeln och stadskärnorna i högre utsträckning konkurrerar om samma kunder.

Samtidigt har stadskärnornas förändrats mot att innehålla en högre andel restauranger, kultur, nöjen och service. Det kan till viss del kompensera det stadskärnan tappat ekonomiskt till externhandeln.

Såväl externhandeln som handeln i stadskärnorna utmanas av den kraftigt växande e-handeln. Det är därför viktigt att dels ta vara på de möjligheter e-handeln innebär i form av utlämning av paket, showrooms med mera dels att utveckla sina erbjudanden inom till exempel restaurang, nöjen och upplevelser.

Externhandel kan komplettera stadskärnan och därigenom bidra till att öka hela stadens attraktivitet som handelsort i och med att utbudet blir mer komplett. Det gör att fler kommuninvånare kan handla på hemmaplan och att staden blir mer konkurrenskraftig, i kampen med andra handelsstäder, om de kunder som bor i mindre starka handelskommuner i omlandet.

Digitalisering och e-handel

E-handeln innebär även möjligheter för den fysiska handeln

Det finns många exempel på att e-handeln och den fysiska handeln alltmer flyter ihop. Det innebär att e-handeln och den fysiska handeln inte bara är konkurrenter utan också är beroende av varandra. Några exempel på hur e-handeln och den fysiska handeln kan dra nytta av varandra är:

- Fysiska butiker med utlämning får ökad kundtrafik, vilket kan skapa merförsäljning.
- BOPIS (Buy Online Pick Up In Store) innebär att kunder som handlar i en butikskedjas e-handel hämtar varor i en av kedjans fysiska butiker, vilket kan skapa merförsäljning.
- Även kunder som returnerar varor via en fysisk butik kan ge möjlighet till merförsäljning.
- E-handelsbutiker kan öppna fysiska showrooms där kunderna kan prova varorna, få experthjälp av personalen etcetera.
- Fysiska butiker kan själva bedriva e-handel med avhämtning av varor i den egna butiken och/eller hemkörning till kunderna.

Coronapandemin

Coronapandemins långsiktiga effekter på handeln

Svensk Handels branschrapport "Läget i handeln 2020" lyfter fram fem övergripande trender som väntas förstärkas av coronakrisen och definiera branschens utveckling de närmsta åren:

- E-handeln fortsätter att öka och når nya kundgrupper. Det innebär att den fysiska handeln förväntas möta starkare konkurrens än före pandemin.
- Tilltagande konsolidering för att nå lönsamhet - handelns företag blir färre men större.
- E-handelsplattformarnas makt ökar när jättar som Amazon kan investera trots krisen. Det förväntas öka konkurrensen inom e-handeln och innebär ytterligare utmaningar för den fysiska handeln.
- Handeln blir mer värderingsstyrd. Företagen och butikerna förväntas bidra till en bättre värld.
- Lågpris- och lyxsegmentet går mot strömmen - expanderar antalet butiker.

Utöver ovan beskrivna möjliga utvecklingar kan Coronapandemin påverka hur och var vi väljer att arbeta i framtiden. Om många arbetar mer hemifrån minskar dagbefolkningen i stadskärnorna, vilket påverkar handel, restaurang och service negativt. Samtidigt kan stadsdels- och bostadsområdescentrum, precis som under pandemin, dra nytta av en ökad efterfrågan på bostadsnära handel och service.

Nulägesanalys

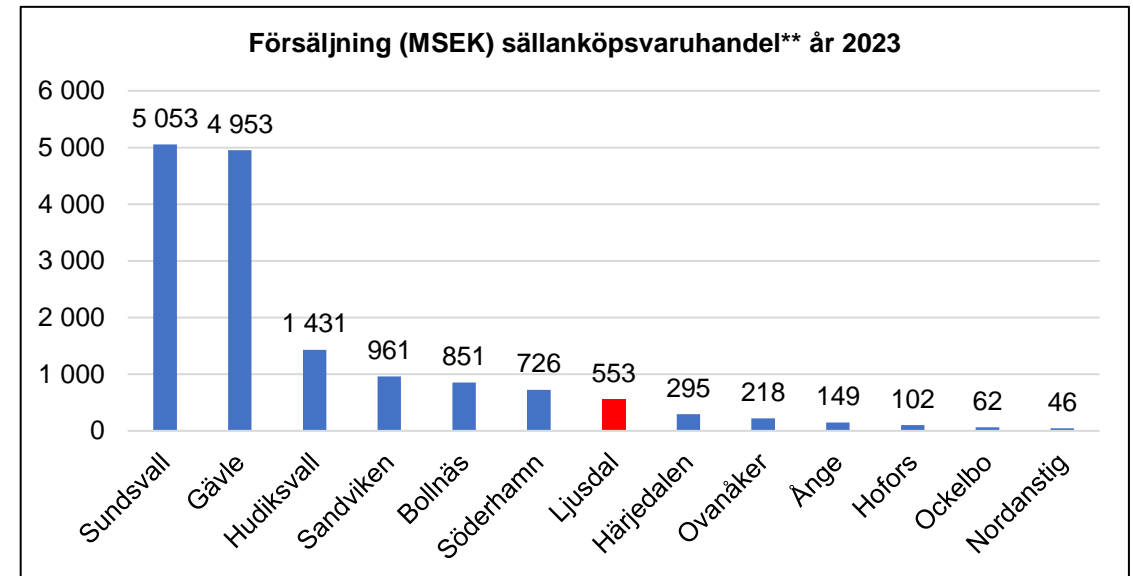
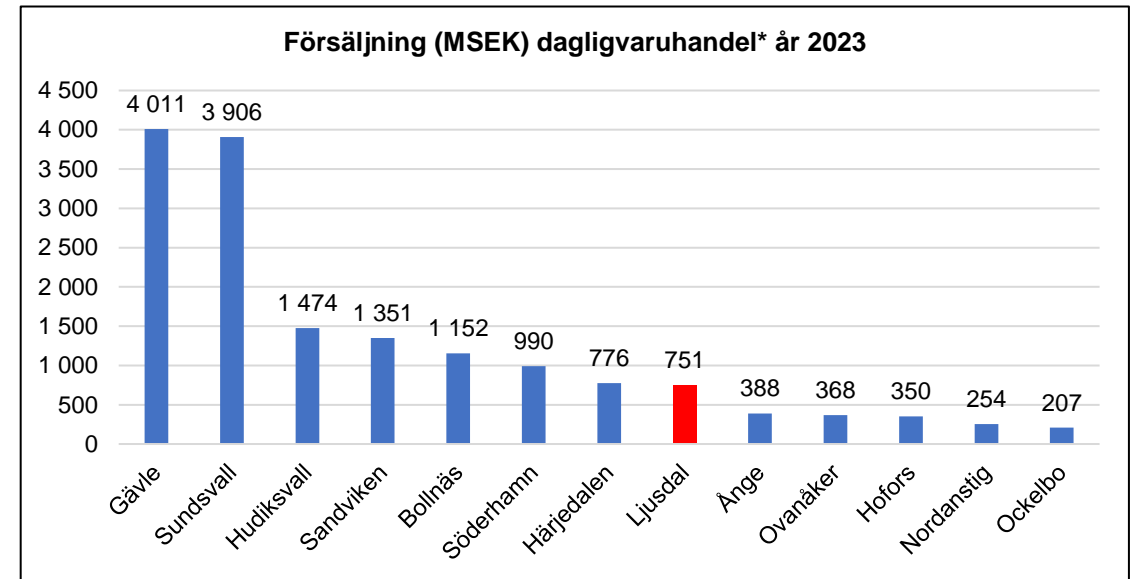

Handeln i Ljusdal

Försäljning

Försäljningen i dagligvaruhandeln* i Ljusdals kommun uppgick till 751 miljoner kronor år 2023.

Försäljningen i sällanköpsvaruhandeln** i Ljusdals kommun uppgick till 553 miljoner kronor år 2023.

*Livsmedel, brett sortiment; Specialiserad livs; Tobak; Hälsokost; Systembolag.

**Klädhandel; Skohandel; Apotekshandel; Bok, papper och mediahandel; Handel med brett sortiment; Bygg, järn och färghandel; Hemelektronikhandel; Heminredningshandel; Kosmetik och skönhetshandel; Leksakshandel; Möbelhandel; Optikhandel; Övrig sällanköpsvaruhandel; Guld och smyckeshandel; Sport- och fritidshandel; Urhandel; Florister och trädgårdshandel; Zoonhandel.

Handeln i Ljusdal

Försäljningsutveckling - dagligvaruhandel

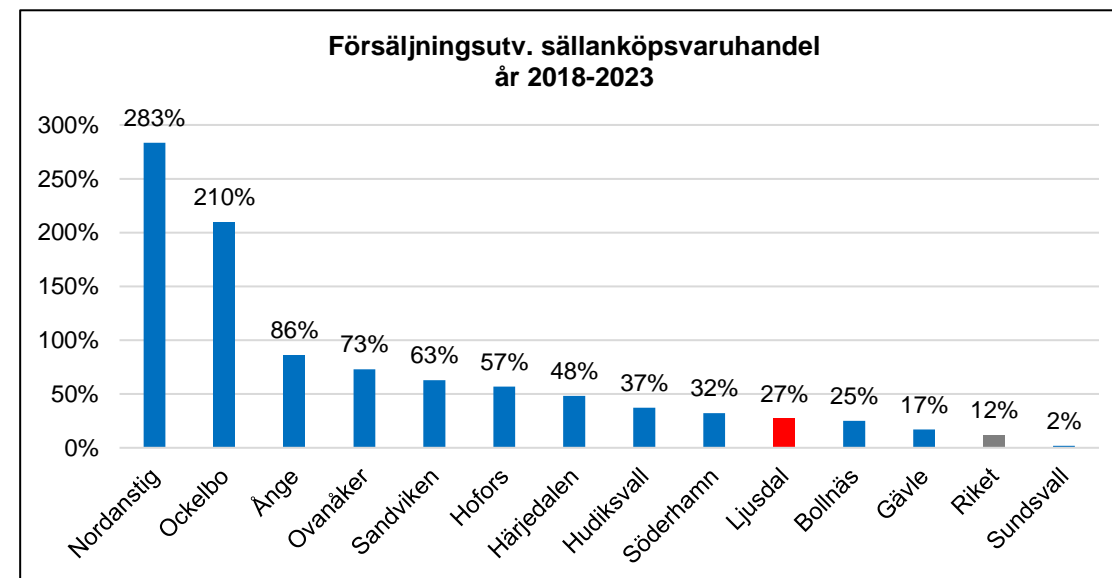
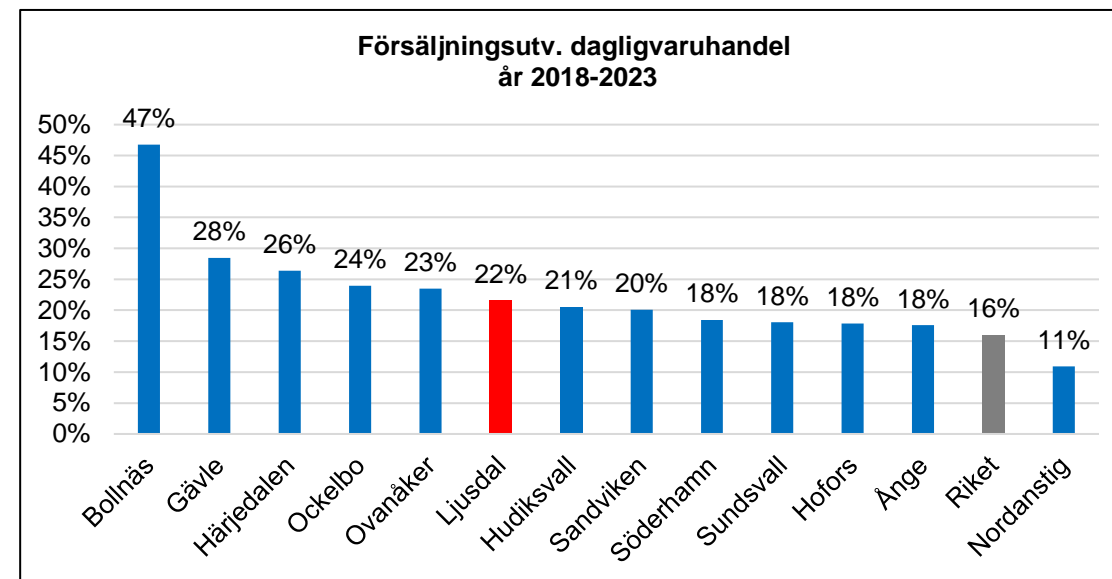
Under perioden 2018-2023 ökade försäljningen i Ljusdals dagligvaruhandel med 22 procent. Utvecklingen är starkare än rikets genomsnitt för riket som var 16 procent under samma period.

Mot bakgrund av den ökade konkurrensen från Bollnäs och att ICA i Järvsö brann ner i oktober 2020 (öppnade ny butik i februari 2022) är utvecklingen för Ljusdals dagligvaruhandel stark.

Den mycket starka utvecklingen för dagligvaruhandeln i Bollnäs kommun förklaras av att Maxi ICA Stormarknad öppnade en ny butik i februari 2023.

Försäljningsutveckling - sällanköpsvaruhandel

Försäljningen i Ljusdals sällanköpsvaruhandel ökade med 27 procent år 2018-2023. Utvecklingen är starkare än utvecklingen i riket som helhet. En del av den starka utvecklingen beror på att det skett nyetableringar under senare år, bland annat Jysk och Dollarstore.

Handeln i Ljusdal

Handelns regionala dragningskraft (försäljningsindex)

Försäljningsindex beskriver hur handeln förmår ta tillvara den befolkningsmässiga köpkraften och attrahera kunder från områden utanför sin kommun. Index över 100 innebär att handeln drar kunder från andra områden och index under 100 innebär att handeln har ett utflöde till andra kommuner.

Dagligvaruhandel

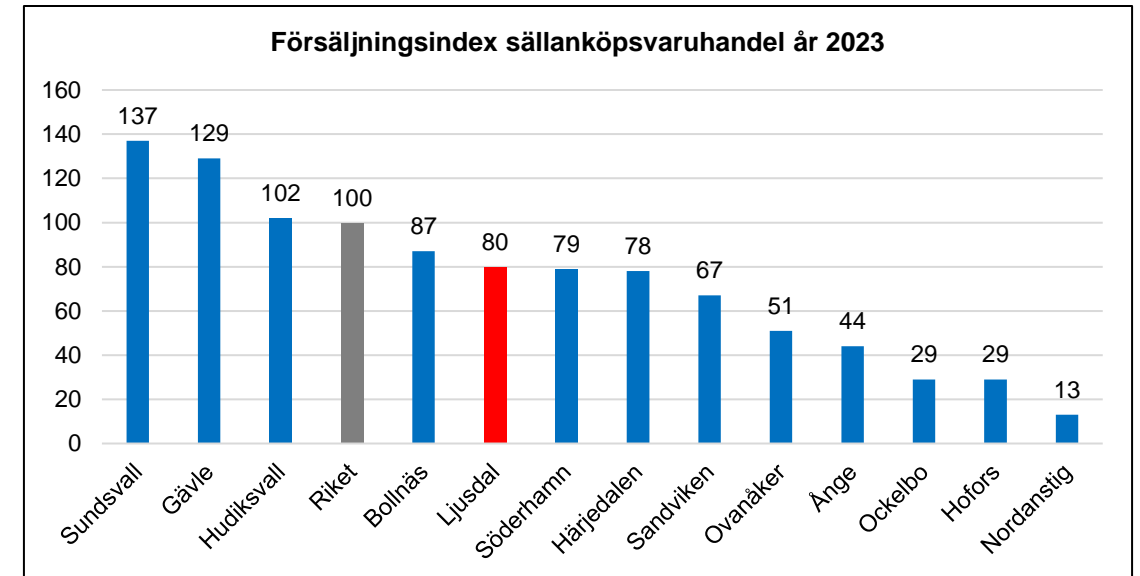
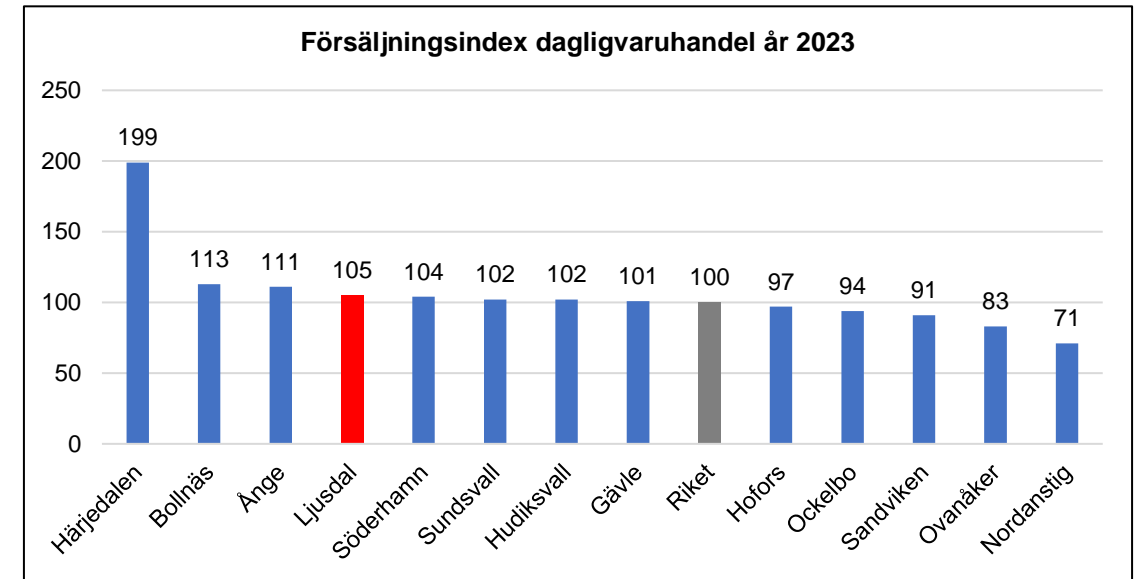
Försäljningsindex i Ljusdals dagligvaruhandel uppgick till 105 år 2023. Det innebär att försäljningen är något högre än köpkraftsunderlaget. Inflödet av köpkraft till Ljusdals dagligvaruhandel motsvarar cirka 35 miljoner kronor. Att Ljusdal har index över 100 trots att kommunen saknar stormarknader tyder på att det finns ett inflöde av kunder. Då flera närliggande kommuner har stormarknader beror inflödet till Ljusdal sannolikt på turism och vägens marknad.

Bland närliggande kommuner har Härjedalen klart högst index, 199. Det höga indexet beror på den starka turismnäringen och att kommunen har många fritidshus som ägs av boende i andra kommuner. Inflödet till dagligvaruhandeln i Härjedalen motsvarar knappt 400 miljoner kronor.

Sällanköpsvaruhandel

Försäljningsindex i Ljusdals sällanköpsvaruhandel uppgick till 80 år 2023.

Bland omkringliggande kommuner är det bara Gävle, Sundsvall och Hudiksvall som har index över 100. Anledningen till att Gävle och Sundsvall har så höga index är att de har ett stort utbud av butiker i stadskärnorna och inom externhandel (Birsta, Valbo och Hemlingby). Inflödet sker bland annat från övriga kommuner som redovisas i diagrammet till höger.

Källa: Handelsfakta.se.

Handeln i Ljusdal

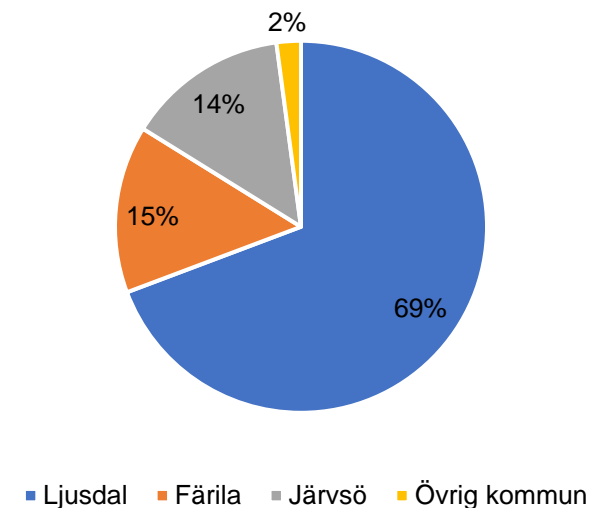
Handelns geografiska struktur

Av försäljningen i dagligvaruhandeln i Ljusdals kommun sker 69 procent i Ljusdal, 15 procent i Färila, 14 procent i Järvsö och 2 procent i övriga orter i kommunen.

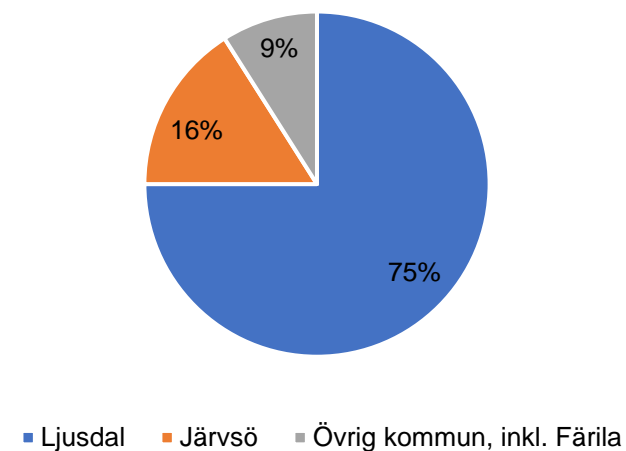
I sällanköpsvaruhandeln är koncentrationen större och 75 procent av försäljningen sker i Ljusdal, 16 procent sker i Järvsö och 9 procent sker i övriga orter i kommunen.

Andel av försäljning i Ljusdals kommun år 2023, dagligvaror

Andel av försäljning i Ljusdals kommun år 2023, sällanköpsvaror

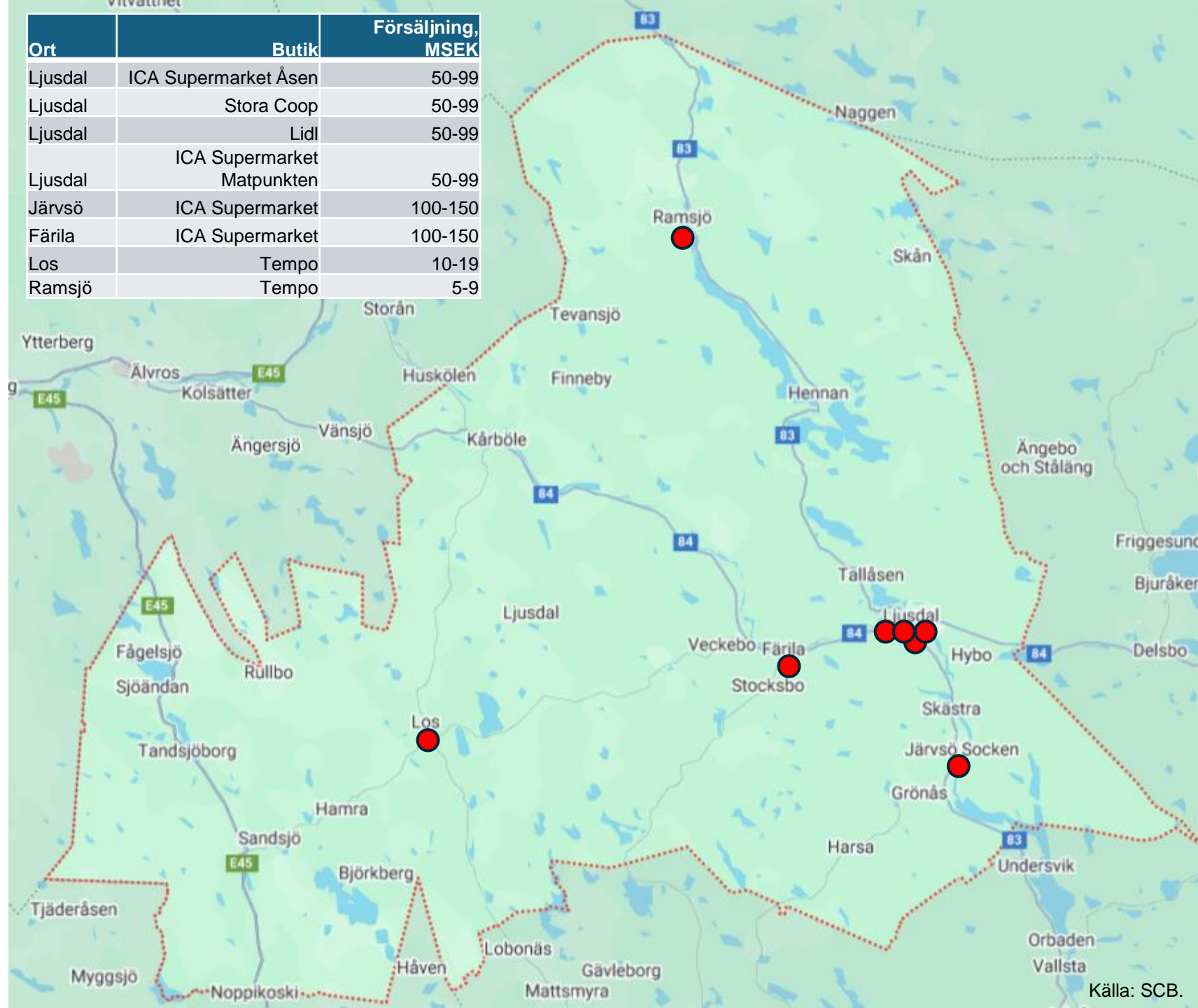
Handeln i Ljusdal

Livsmedelsbutiker i Ljusdals kommun

I kartan till höger redovisas de livsmedelsbutiker som finns i Ljusdals kommun.

Flest butiker (4 stycken) finns i Ljusdal. Övriga orter som har en livsmedelsbutik är Järvsö, Färila, Los och Ramsjö.

Ort	Butik	Försäljning, MSEK
Ljusdal	ICA Supermarket Åsen	50-99
Ljusdal	Stora Coop	50-99
Ljusdal	Lidl	50-99
Ljusdal	ICA Supermarket Matpunkten	50-99
Järvsö	ICA Supermarket	100-150
Färila	ICA Supermarket	100-150
Los	Tempo	10-19
Ramsjö	Tempo	5-9

Handeln i Ljusdal

Handeln i Ljusdals centrum

Ljusdals centrum (markerad med röd linje i kartan) sträcker sig längs Norra järnvägsgränd. Inom området finns en stor livsmedelsbutik (Stora Coop), Systembolaget, 5 butiker inom kläder och skor, drygt 10 butiker inom annan sällanköpsvaruhandel, cirka 5 restauranger och ett hotell. I stadskärnan finns även annan kommersiell service i form av bank, biograf, hud- och skönhet, gym med mera.

I nära anslutning till stadskärnan finns livsmedelshandel i form av Lidl och ICA Supermarket. Det finns även ett fåtal verksamheter inom sällanköpsvaruhandel och restaurang (bland annat i Gamla stan).

Utbudet i Ljusdals stadskärna har en bra bredd (många branscher finns representerade), men utbudet är grunt (det finns få verksamheter inom varje bransch).

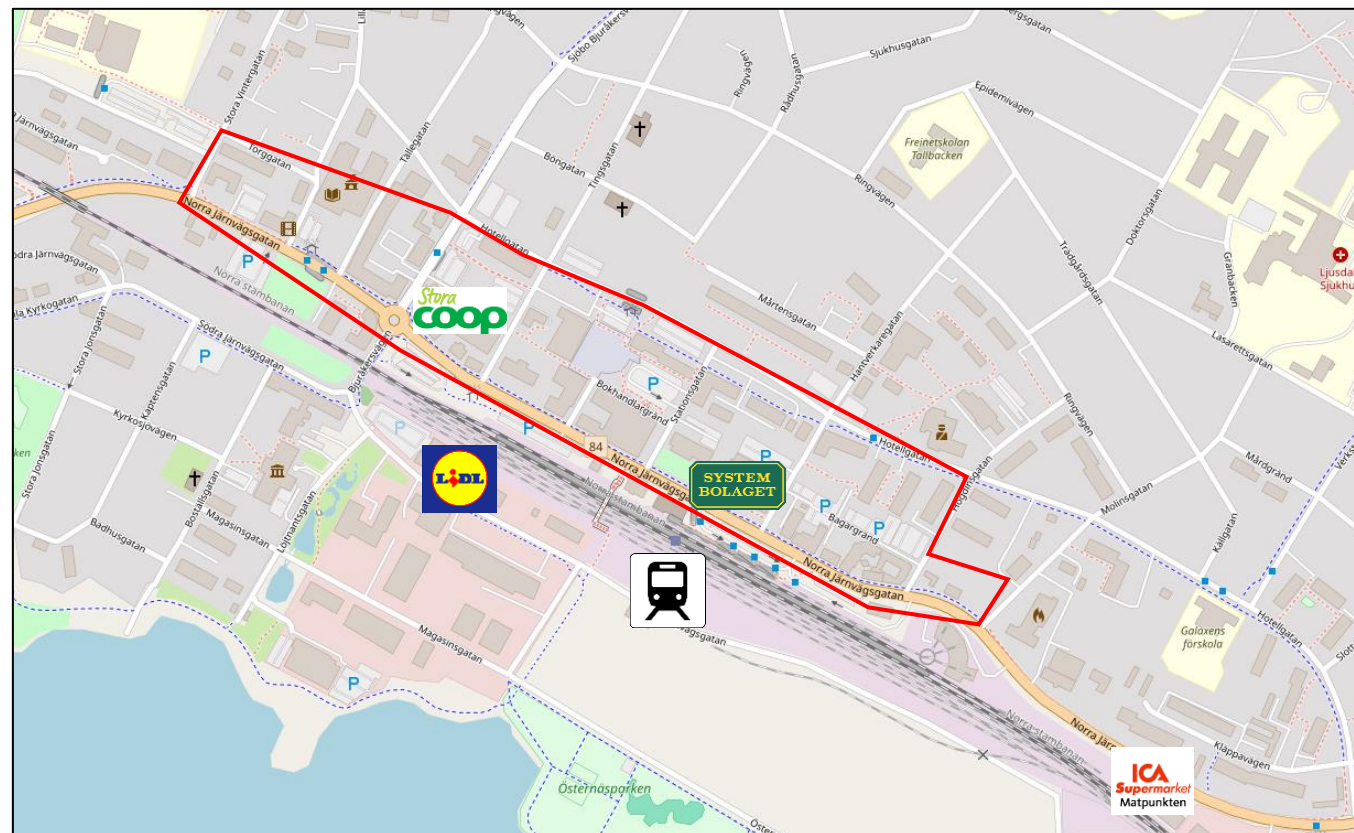
Övrig handel i tätorten

Cirka 1,5 kilometer öster om stadskärnan finns en mindre handelsplats med Jysk, Dollarstore och en sportaffär.

I övrigt finns bland annat ytterligare en livsmedelsbutik, byggvaruhandel, flera drivmedelsstationer och en Tesla laddstation i Ljusdals tätort.

Kommande etableringar

Rusta samt Jem & Fix (lågprisbyggmarknad med produkter inom bygg, hem och trädgård) öppnar nya butiker år 2025 och blir grannar med bland andra Jysk och Dollarstore.

Planer för Östernäs

Östernäs pekas ut som ett utvecklingsområde i den kommuntäckande översiktsplanen. I den fördjupade översiktsplanen för Ljusdals tätort föreslås bostäder som komplement till de befintliga markanvändningarna. Enligt den fördjupade översiktsplanen skulle det kunna skapas en levande och väl integrerad tätortsdelen med blandade funktioner såsom till exempel handel och bostäder.

Detaljplan för Östernäs 11:4 m.fl. Västra delen tillåter markanvändningen centrum, vilket innebär att det kan komma att etableras handel på platsen. Detaljplan för Östernäs 11:4 m.fl. Östra delen tillåter centrum, detaljhandel, kontor och verksamheter. Vid tidpunkten för denna rapportens framtagande är emellertid inga etableringar av handel i Östernäs bekräftade.

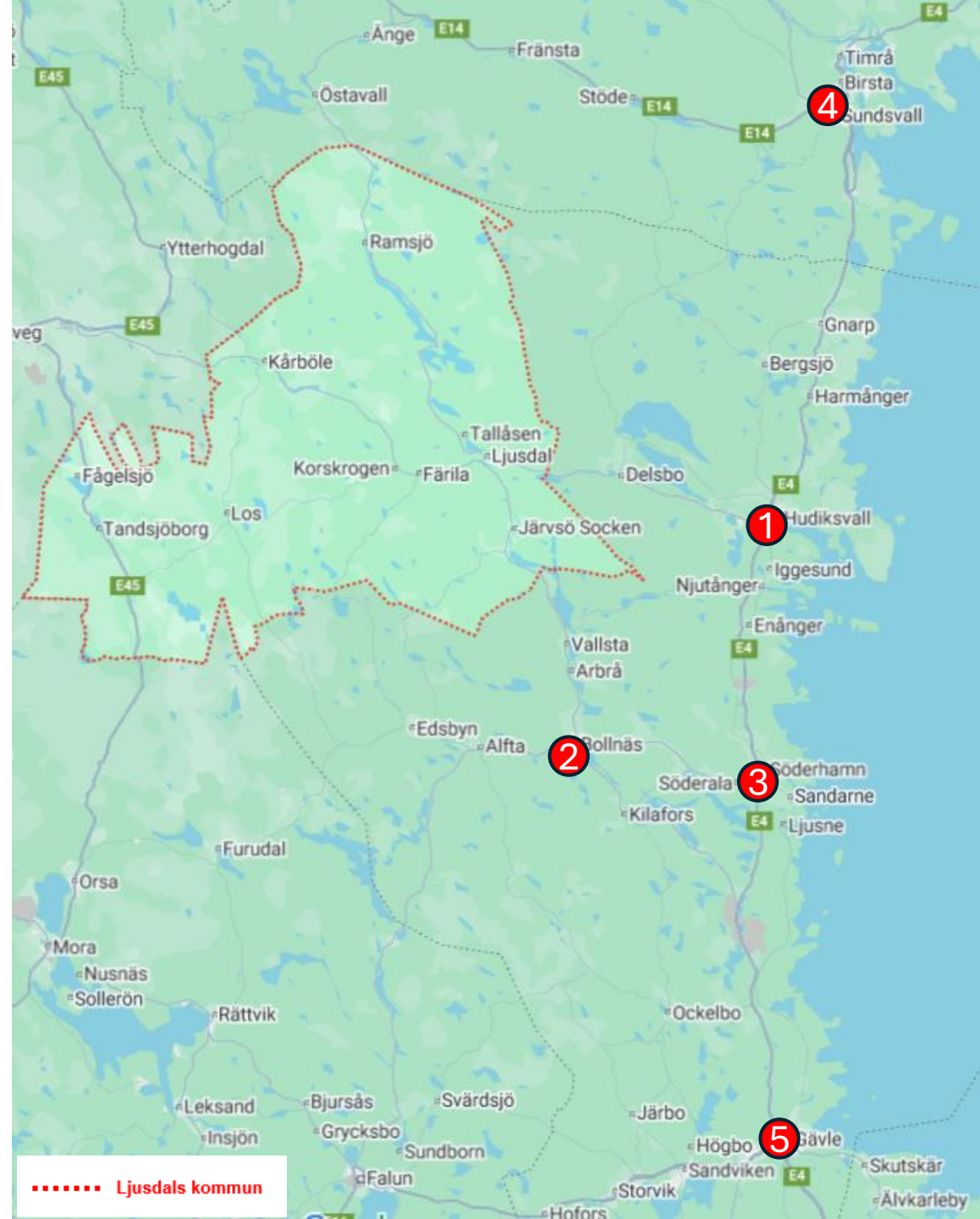
Handeln i regionen

Handeln i Ljusdals kommun konkurrerar med flera kommuner. Störst utbud finns i Gävle och Sundsvall, vilka båda har omfattande handel i stadskärnorna och i externa handelsområden. Både Sundsvall och Gävle har även IKEA-varuhus, som är starka regionala dragare av kunder.

Konkurrensen från andra handelsstäder drar kunder från Ljusdals kommun. De konkurrerar även om kunder som bor i Ljusdals grannkommuner. Ett exempel är att restiden med bil från Bollnäs till Gävle endast är 10 minuter längre än från Bollnäs till Ljusdal. Eftersom handeln i Gävle är så mycket större än handeln i Ljusdal ligger Bollnäs i Gävles upptagningsområde.

Handeln i mer närliggande kommuner som till exempel Bollnäs och Hudiksvall är också konkurrenter till handeln i Ljusdals kommun. Handeln i de närliggande kommunerna är betydligt mindre omfattande än i Gävle och Sundsvall, men utbudet är större än i Ljusdals kommun och de kortare avstånden till Ljusdal ökar konkurrensen.

	Kommun	Avstånd till Ljusdals tätort	Köpcentrum/ handelsplats	Yta detaljhandel, kvm	Ankarbutiker
1	Hudiksvall	60 km	Bryggeriet	4 700	Hemköp, Systembolaget
1	Hudiksvall	60 km	Fyren och Guldsmeden	4 600	H&M, Clas Ohlson
1	Hudiksvall	60 km	Furulundsområdet	10 600	Stora Coop, Beijer bygg
1	Hudiksvall	60 km	Medskogsområdet	15 000	Elgiganten, Biltema, JULA
2	Bollnäs	60 km	Häggesta (Bollnäs syd)	15 000	Maxi ICA, MIO, Byggmax
2	Bollnäs	65 km	Bollnäs Norr	12 500	Stora Coop, Biltema
3	Söderhamn	100 km	E-center	20 000	ICA Kvantum, Bolist, Dollarstore
4	Sundsvall	115	In: Gallerian	20 100	H&M, Åhléns,
4	Sundsvall	115	Birsta city och Birsta köpstad	151 500	IKEA, Maxi ICA, Stora Coop, Systembolaget, Willys, Åhléns
5	Gävle	180 km	Valbo handelsområde och köpcentrum	63 000	IKEA, Stora Coop, Power, H&M, Systembolaget, XXL Sport, Elgiganten
5	Gävle	180 km	Hemlingby handelsområde	41 000	Biltema, Jula, Maxi ICA, City Gross
5	Gävle	180 km	Gallerian Nian och gallerian Flanör	18 000	Coop, Systembolaget, H&M,
5	Gävle	180 km	Fjällbacken	12 500	ICA Kvantum, Coop, K-Rauta

..... Ljusdals kommun

Handeln i regionen

Ljusdals kommun har en hög andel fristående butiker i sällanköpsvaruhandeln

Ljusdals kommun har inga kedjebutiker i beklädnadshandeln. De kunder som vill handla på H&M, Lindex, Dressman, Kappahl och andra kedjor får därför bege sig till en annan stad. Eftersom de stora kedjorna är populära är det en svaghet om dessa saknas. Ljusdal har emellertid flera unika fristående butiker i inom kläder och skor. För de kunder som söker något unikt och inte bara vill handla på kedjorna kan Ljusdal därför vara attraktivt.

Inom övriga branscher i sällanköpsvaruhandeln finns en del kedjor, till exempel Byggmax, Dollarstore, Granngården och Jysk.

I tabellen till höger redovisas antal butiker i sällanköpsvaruhandeln totalt samt antal och andel fristående butiker i sällanköpsvaruhandeln.

Kommun	Antal butiker sällanköpsvaror	Antal fristående butiker, sällanköpsvaror	Andel fristående butiker, sällanköpsvaror
Ånge	21	12	57%
Ljusdal	51	27	53%
Härjedalen	40	17	42%
Bollnäs	67	26	39%
Söderhamn	42	16	38%
Hudiksvall	89	28	31%
Gävle	243	65	27%
Sundsvall	235	60	24%

Källa: Handelsfakta.se

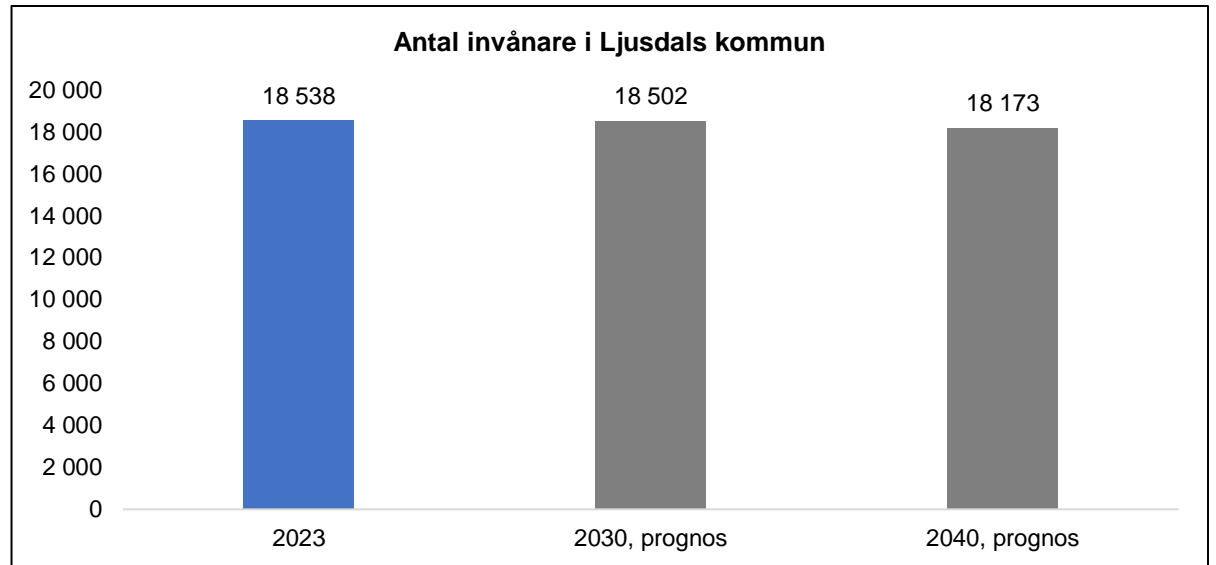
Analys av efterfrågesidan

Antalet invånare (idag och i framtiden) i en kommun har stor betydelse för handelns marknadsmässiga förutsättningar. Ju större befolkningsunderlag som finns i en kommun desto mer köpkraft finns det för handeln i kommunen att ta del av.

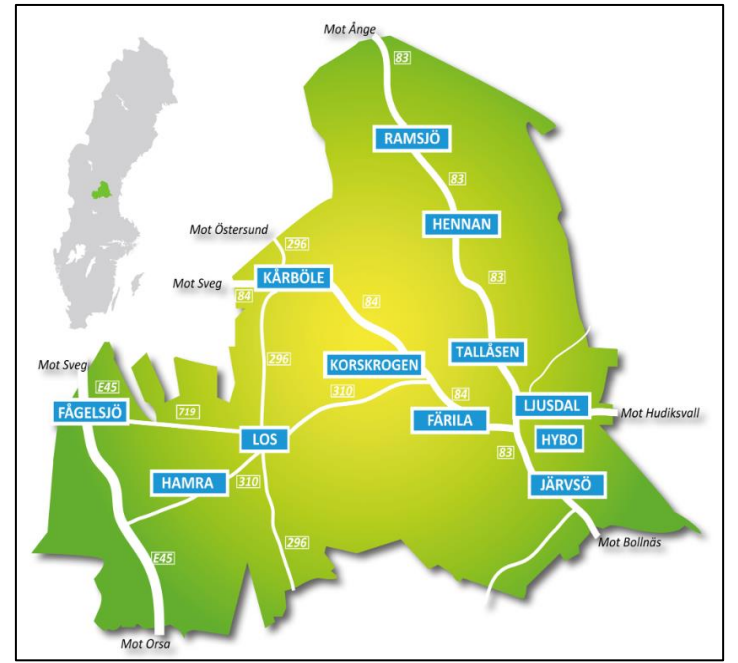
Befolkning i Ljusdals kommun

Ljusdals kommun hade drygt 18 500 invånare år 2023. Sedan år 2018 har antalet invånare minskat med 500 personer. Den befolkningsmässigt största orten är Ljusdal med cirka 7 800 invånare. Järvsö och Färila har 1 800 respektive 1 400 invånare. Övriga orter har färre än 800 invånare.

Enligt Ljusdals kommuns befolkningsprognos förväntas antalet invånare i kommunen minska något fram till år 2040. I prognosen saknas uppgifter om hur befolkningsutvecklingen fördelar sig mellan orterna i kommunen.

Orter	Inv. år 2020
Ljusdal	7 821
Järvsö	1 824
Färila	1 410
Tallåsen	788
Los	384
Hybo	293
Ramsjö	190
Korskrogen	217
Hennan	186
Kårböle	97
Hamra	78
Tandsjöborg	38

Källa: Ljusdals kommun.

Analys av efterfrågesidan

Arbetspendling

Arbetspendling innebär en viss förflyttning av köpkraft eftersom de som pendlar kan välja att göra en del av sina inköp i den kommun där de arbetar i stället för i den kommun de bor i. En positiv nettopendling kan gynna handeln och en negativ nettopendling kan vara negativt för handeln.

Ljusdal har en negativ nettopendling om 643 personer. Bland jämförelsekommunerna har Sundsvall och Gävle störst nettoinpendling.

Befolkningens inkomster

Befolkningens inkomster påverkar handeln i en kommun. Ju högre inkomster invånarna har desto mer pengar kan de spendera i handeln. Inkomsterna har mindre betydelse i dagligvaruhandeln och större betydelse i branscher som inte är lika behovsriktade, till exempel elektronik, möbler samt järn & bygg.

Invånarna i Ljusdal har inkomstindex 88, vilket innebär att inkomsterna är 12 procent lägre än rikets genomsnitt. Högst inkomster bland jämförelsekommunerna har Sundsvall och Gävle.

En stor andel av Ljusdals befolkning bor i småhus

Jämfört med riket så bor en betydligt högre andel av befolkningen i Ljusdal i småhus. Kommuner med en hög andel boende i småhus har ofta en högre försäljning per capita i branscher som är kopplade till hus och trädgård. Detta avspeglas i Ljusdals detaljhandel bland annat genom en hög försäljning inom järn- och byggvaruhandeln.

Pendling år 2022.

Kommun	Inpendlare	Utpendlare	Nettopendling
Sundsvall	9 792	5 721	4 071
Gävle	10 927	8 713	2 214
Hudiksvall	2 760	2 445	315
Ovanåker	1 154	1 082	72
Härjedalen	493	762	-269
Sandviken	4 789	5 151	-362
Ånge	493	886	-393
Söderhamn	1 637	2 161	-524
Hofors	796	1 339	-543
Ockelbo	439	1 062	-623
Ljusdal	950	1 593	-643
Bollnäs	2 154	2 808	-654
Nordanstig	587	1 809	-1 222

Inkomster år 2022.

Kommun	Inkomstindex (riket = 100)
Sundsvall	103
Gävle	98
Hudiksvall	94
Hofors	94
Sandviken	92
Ånge	91
Ovanåker	89
Söderhamn	89
Bollnäs	89
Härjedalen	88
Ljusdal	88
Nordanstig	87
Ockelbo	86

Andel hushåll per boendeform år 2023.

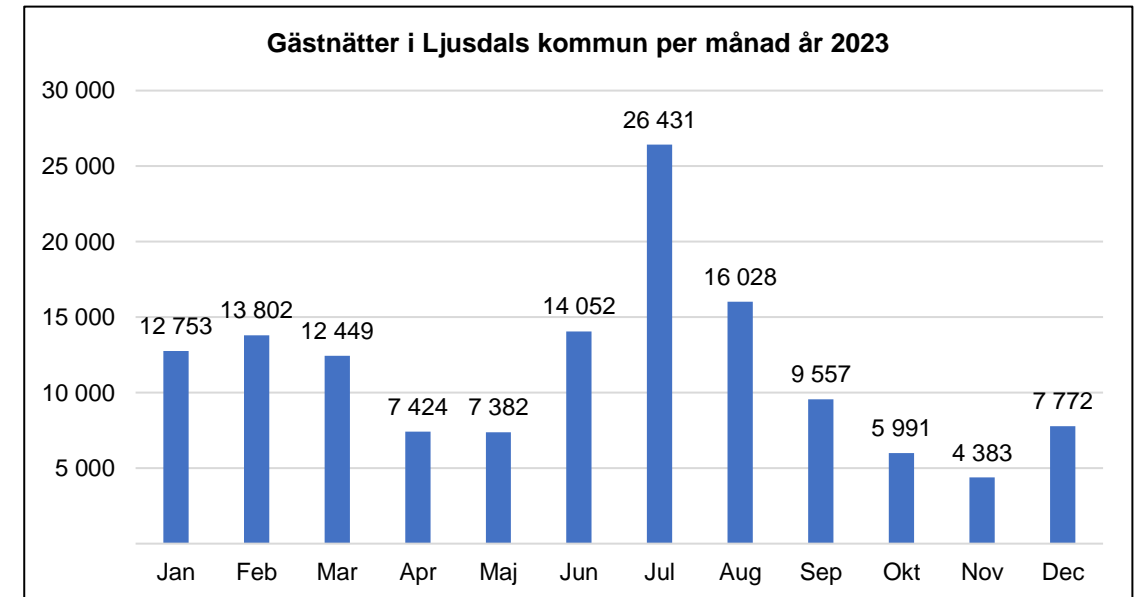
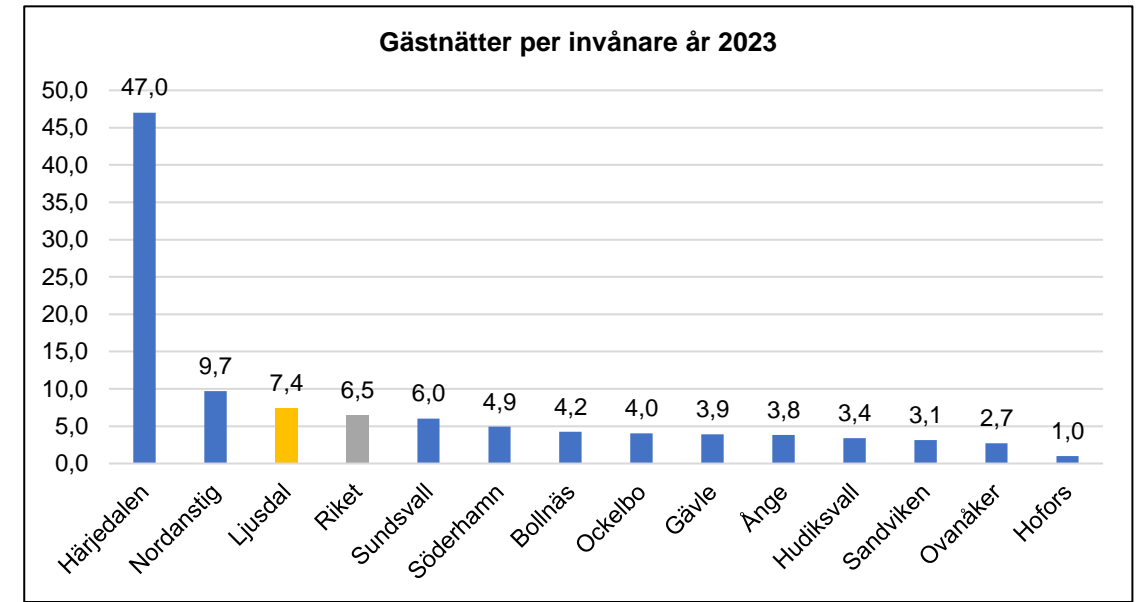
	Småhus	Flerbostadshus	Övriga
Ljusdal	72%	23%	5%
Riket	51%	43%	6%

Analys av efterfrågesidan

Turismen är stark i Ljusdals kommun

Turism innebär förflyttad konsumtion och kan bidra till ett ökat köpkraftsunderlag för handeln under delar av året. Turismen i Ljusdal omfattar besökare som bor på kommersiella boenden (hotell, stugbyar, vandrarhem och camping), besökare som bor hos släkt och vänner samt besökare (från andra kommuner) som bor i egna fritidshus.

År 2023 hade Ljusdals kommun 138 000 gästnätter på hotell, stugbyar, vandrarhem och campingplatser. Antalet gästnätter per invånare i kommunen var 7,4 vilket är högre än såväl rikets genomsnitt som de flesta närliggande kommuner. Härjedalens kommun har hela 47 gästnätter per invånare, vilket är en konsekvens av en omfattande fjällturism och ett lågt antal invånare i kommunen.

Källa: Tillväxtverket.

Analys av efterfrågesidan

Fritidshus

Fritidshus som ägs av boende utanför Ljusdals kommun bidrar med ett ökat köpkraftsunderlag för handeln.

I Ljusdal fanns drygt 4 000 fritidshus år 2023. Antalet fritidshus per invånare var 0,22, vilket är klart högre än i riket som helhet.

Bland de närliggande kommunerna har Härjedalen klart flest fritidshus per invånare, 0,95.

Kommun	Antal fritidshus 2023	Antal inv. 2023	Fritidshus/inv. 2023
Härjedalen	9 626	10 145	0,95
Nordanstig	2 638	9 370	0,28
Ockelbo	1 246	5 758	0,22
Ljusdal	4 009	18 538	0,22
Ånge	1 823	9 109	0,20
Söderhamn	3 879	24 858	0,16
Ovanåker	1 695	11 525	0,15
Hudiksvall	4 743	37 645	0,13
Bollnäs	2 932	26 414	0,11
Hofors	889	9 374	0,09
Sandviken	2 373	38 628	0,06
<i>Riket</i>	<i>633 102</i>	<i>10 551 707</i>	<i>0,06</i>
Sundsvall	5 530	99 213	0,06
Gävle	3 505	103 532	0,03

Källa: SCB.

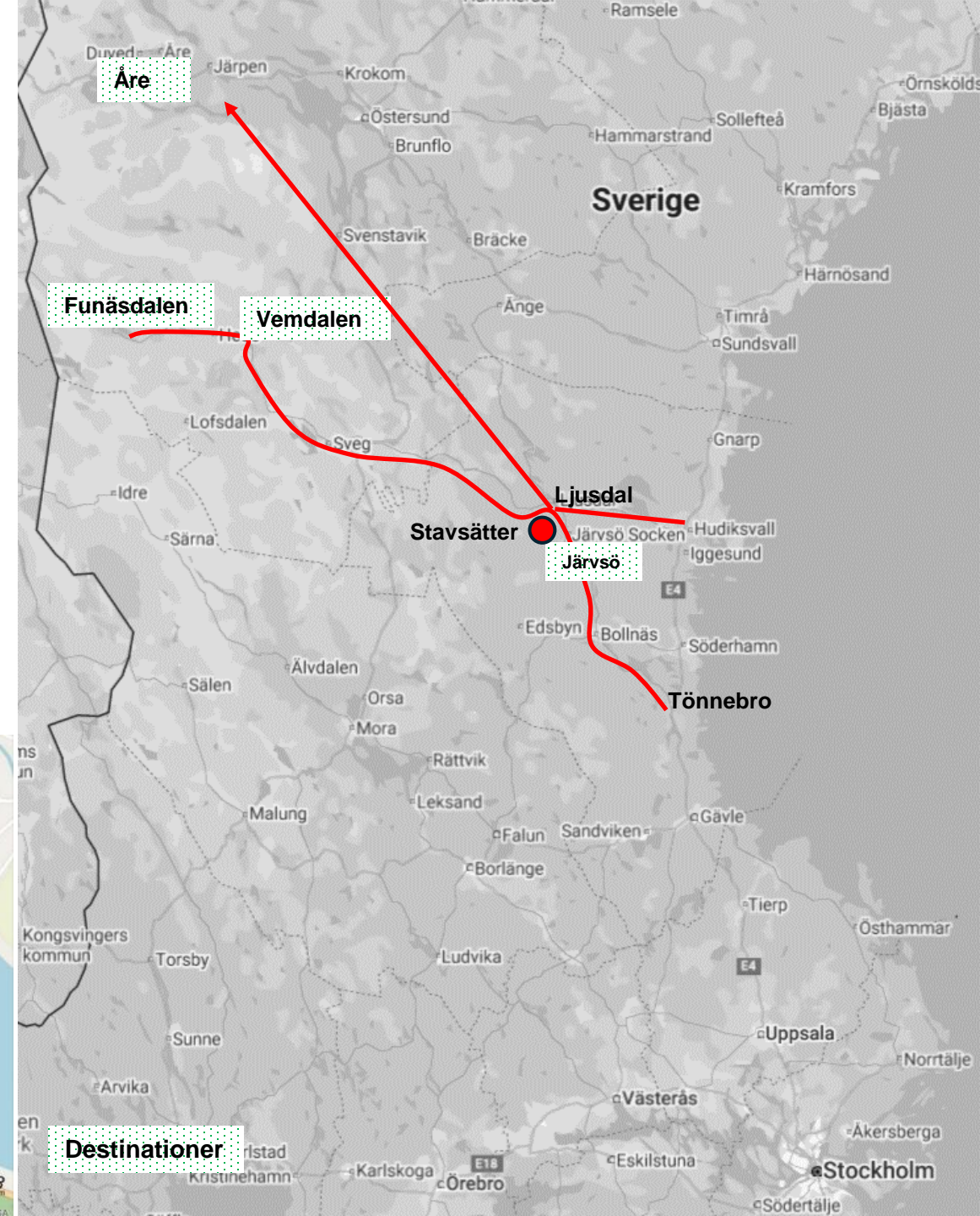
Analys av efterfrågesidan

Vägens marknad

Handel vill gärna etablera sig där det finns starka flöden av människor, till exempel i stadskärnor eller i lägen med stora trafikflöden.

Stavsätter har ett strategiskt trafikläge invid korsningen väg 83 och väg 84. En stor del av den trafik från Stockholm, Uppsala och Gävle som har Åre, Vemdalen, Funäsdalen och andra fjälldestinationer i regionen som mål passerar Stavsätter. I kartan nedan redovisas trafikstatistik framtagen av Sweco. Statistiken avser antal fordon per dygn i genomsnitt. Under delar av året (till exempel jul & nyår, sportlov och påsklov) är trafiken betydligt större. Enligt Trafikverkets prognos kommer trafiken vid Stavsätter att öka med 3,8-6,9 procent år 2019-2045.

Figur. Fördelning av trafik i nuläget (©OpenStreetMaps bidragsgivare, bearbetad av Sweco).

Potential för handeln i Ljusdal

Upptagningsområde

Upptagningsområdet är det geografiska område som handeln i Ljusdal främst drar kunder ifrån. Upptagningsområdets storlek beror dels på hur starkt utbud av handel det finns i Ljusdal dels på hur starkt utbudet är i andra kommuner. Upptagningsområdet påverkas även av tillgängligheten i form av vägnätet.

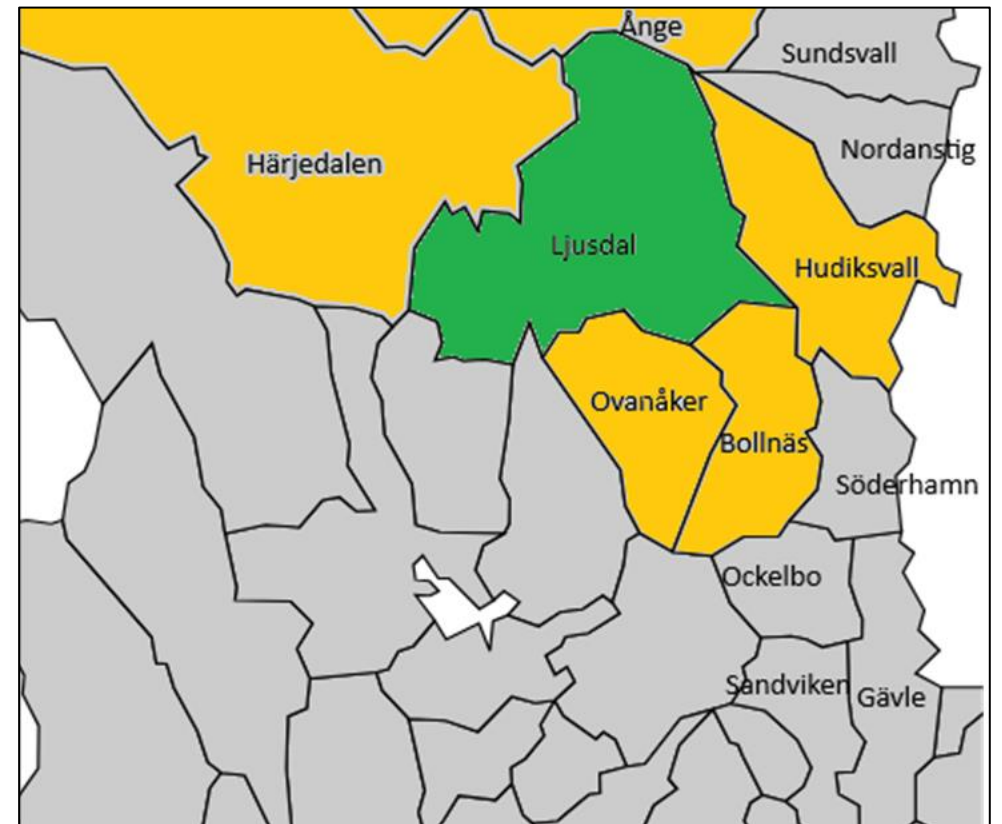
Upptagningsområde för handeln i Ljusdals kommun

Upptagningsområdet för dagligvaruhandeln utgörs främst av Ljusdals kommun. Det beror på att de närliggande kommunerna har ett utbud som liknar det som finns i Ljusdal. Utöver de som bor i Ljusdal tillkommer turister, fritidshusboende och de som passerar Ljusdal med bil på väg till destinationer i andra kommuner (vägens marknad).

Upptagningsområdet för sällanköpsvaruhandeln är något större än för dagligvaruhandeln. Det beror på att Ljusdal har en del unika butiker som saknas i närliggande kommuner. Upptagningsområdet bedöms primärt utgöras av Ljusdals kommun och det sekundära upptagningsområdet utgörs av Ovanåker, Bollnäs, Ånge, Härjedalen och Hudiksvall.

Ett mindre inflöde bedöms kunna ske från kommuner som ligger längre bort.

Precis som för dagligvaruhandeln tillkommer potential i form av turister, fritidshusboende och vägens marknad.

- Primärt upptagningsområde, sällanköpsvaror
- Sekundärt upptagningsområde, sällanköpsvaror

Upptagningsområde

Svag befolkningsutveckling i upptagningsområdet bidrar negativt till utvecklingspotentialen

Befolkningen i det primära upptagningsområdet (Ljusdals kommun) förväntas vara i stort sett oförändrat fram till år 2030. År 2040 förväntas befolkningen vara knappt 2 procent lägre än år 2023.

I det sekundära upptagningsområdet fanns 37 600 invånare år 2023. Antalet invånare förväntas minska med cirka 2 000 till år 2030 och ytterligare cirka 3 600 till år 2040.

Den negativa befolkningsutvecklingen i det primära och sekundära upptagningsområdena påverkar utvecklingspotentialen för handeln i Ljusdal år 2023-2030 negativt.

	2023	2030	2040
Primärt upptagningsområde			
Ljusdal	18 538	18 502	18 173
Sekundärt upptagningsområde			
Hudiksvall	37 645	37 157	36 497
Bollnäs	26 414	25 453	23 345
Ovanåker	11 525	11 286	10 779
Härjedalen	10 145	10 142	10 217
Ånge	9 109	8 665	8 265
Totalt	94 838	92 703	89 103

Källa: SCB och Ljusdals kommun.

Köpkraft

E-handeln bidrar negativt till utvecklingspotentialen för handeln i Ljusdal

I tabellerna till höger redovisas prognoser för köpkraftens utveckling. Prognoserna utgår från prognoser om befolkningens utveckling, prognoser om konsumtion per capita och prognoser om e-handelns andel. År 2023 är e-handelns andel 6 procent i dagligvaruhandeln och 28 procent i sällanköpsvaruhandeln.

Scenario 1 utgår från en e-handelsandel på 8 procent i dagligvaruhandeln och 41 procent i sällanköpsvaruhandeln. Scenario 2 utgår från en e-handelsandel på 12 procent i dagligvaruhandeln och 52 procent i sällanköpsvaruhandeln.

Att e-handelns andel av dagligvaruhandeln är lägre än i den prognos som presenteras i kapitlet Trender och omvärld beror på att en del av e-handeln bedöms tillfalla lokala butiker som erbjuder e-handelslösningar.

I det primära upptagningsområdet (Ljusdals kommun) bedöms köpkraften för dagligvaror vara i stort sett oförändrat. I det sekundära upptagningsområdet bedöms köpkraften för dagligvaror öka något i scenario 1 och minska något i scenario 2.

Köpkraften för restaurang ökar

För restaurangnäringen gäller att konkurrensen från e-handeln är mycket låg. Då köpkraften per capita ökar mer än vad antalet invånare minskar är köpkraftsutvecklingen positiv i både det primära och det sekundära upptagningsområdet.

Köpkraft (MSEK) år 2023 och prognos för år 2030. (Siffror inom parentes utgår från 20 000 inv. i Ljusdal år 2030*)

Dagligvaruhandel	2023	2030, scenario 1	2030, scenario 2
Primärt upptagningsområde	612 (660)	630 (680)	600 (650)
Sekundärt upptagningsområde	2 447	2 280	2 064
Sällanköpsvaruhandel	2023	2030, scenario 1	2030, scenario 2
Primärt upptagningsområde	685 (740)	460 (500)	375 (410)
Sekundärt upptagningsområde	6 165	6 300	5 800
Restaurang	2023	2030, scenario 1	2030, scenario 2
Primärt upptagningsområde	185 (200)	220 (240)	27 (290)0
Sekundärt upptagningsområde	1 869	2 220	2 661

*Ljusdals kommun har ett mål att vara 20 000 invånare år 2030.

Köpkraft

Ökande turism – ökad potential för handeln

Handeln i Ljusdals kommun drar redan idag nytta av turister och fritidshusboende. Under senare år (bortsett från pandemiåren) har turismen i Ljusdals kommun och regionen ökat. Bland annat har antalet i gästnätter i Ljusdals kommun ökat med 3,7 procent år 2019-2023.

I Järvsö ökade antalet gästnätter med 49 procent år 2017-2023. Prognosen för antalet gästnätter i Järvsö är en ökning av antalet gästnätter med 5-10 procent per år under perioden 2023-2025. Järvsö har investerat kraftigt i cykelprodukten för att öka antalet besökare under barmarkssäsongen.

I Jämtland/Härjedalen sker investeringar inom turismen, bland annat i Vemdalen.

Sammantaget är bedömningen att turismen kommer att öka, vilket stärker potentialen för handeln i Ljusdals kommun.

Vägens marknad växer – ökad potential för handeln

Som beskrivs i föregående kapitel finns det potential för handeln i form av den trafik som passerar genom kommunen, där Stavsätter är en plats med starka flöden. Enligt Trafikverkets prognos kommer trafiken vid Stavsätter att öka med 3,8-6,9 procent år 2019-2045.

Potential - sammanfattning

Dagligvaruhandel

Den lokala köpkraften förväntas vara oförändrad. En ökad turism och en växande vägens marknad innebär att det kan finnas potential för etablering av en ny dagligvarubutik, förutsatt att etablering sker i Stavsätter där vägens marknad är som starkast

Sällanköpsvaruhandel

E-handelns utveckling innebär att det saknas potential för en ökning av försäljningen. Etablering av nya butiker måste därför ta det mesta av sin försäljning från befintliga butiker, vilket innebär risk för nedläggning.

Precis som i dagligvaruhandeln kan etablering av sällanköpsvaruhandel vid Stavsätter medföra att en större del av vägens marknad tas tillvara. Ny handel vid Stavsätter kommer emellertid att ändå behöva ta en stor del av sin försäljning från befintliga butiker.

Etablering av sällanköpsvaruhandel kan också utgöras av butiker som omlokaliseras till Stavsätter från någon annan plats i kommunen.

Restaurang

Potentialen inom restaurang medger en ökning av försäljningen. Etablering av restaurang vid Stavsätter bidrar till en ökad försäljning i kommunen eftersom vägens marknad innebär god potential för restaurang.

Hur kan kommunen påverka handelns förutsättningar?

Ökat befolkningsunderlag

Ett ökat befolkningsunderlag innebär ökade förutsättningar för handeln i kommunen. Handelns förutsättningar är därmed kopplade till hur kommunen arbetar med att skapa arbetstillfällen, bostäder, skolor, möjlighet till avkoppling och rekreation för invånarna etcetera.

Lokalisering av kommunala verksamheter

Verksamheter som skapar flöden av besökare skapar förutsättningar för handeln. Ju fler besöksanledningar en plats har desto fler besöker platsen och desto längre stannar besökarna. Lokalisering av kommunal service, idrottsanläggningar med mera kan därför bidra till att stärka handeln.

Ökad turism

Kommunen kan genom att stärka och utveckla besöksnäringen bidra till fler besökare, vilket ger ökade förutsättningar för handeln.

Tillgänglighet

Kommunen kan stärka förutsättningarna för handeln genom att tillgodose en bra tillgänglighet med bil, kollektivtrafik, cykel och till fots.

Stärka centrumhandeln

En attraktiv och levande stadskärna bidrar till hela stadens attraktivitet för boende, arbetande och besökare. Det leder i sin tur till ökade förutsättningar för handeln, inte bara i stadskärnan.

Komplettera centrumhandeln med handel i externa lägen

Då det för vissa branscher kan vara svårt att skapa lämpliga lokaler i stadskärnan och då vissa branscher föredrar bra trafiklägen bör kommunen kunna erbjuda externa lägen.

Minska negativa konsekvenser av ny externhandel

Plan- och bygglagen, PBL, ger kommunen styrmöjligheter av handelsetableringar genom översiktsplan, detaljplan och bygglov. Vad avser styrning av varugrupper finns det, enligt Boverkets föreskrifter 2020:5, möjlighet att säga ja eller nej till följande kategorier:

- Detaljhandel med livsmedel .
- Detaljhandel med skrymmande varor.
- Detaljhandel utom handel med livsmedel.
- Detaljhandel utom handel med livsmedel och skrymmande varor.
- Detaljhandel utom handel med skrymmande varor.

Den rådande trenden med branschglidning medför dock att många butiker idag säljer både skrymmande och icke skrymmande varor från många varugrupper. Det påverkar möjligheten att med Plan- och Bygglagen som medel avstyra mindre lämpliga lokaliseringar.

Ett sätt att styra kan vara att bara tillåta butiker över eller under en viss butiksyta. För att tillåta livsmedelshandel, men ej stormarknad kan en största tillåten butiksyta anges.

För att minska risken för att det etableras kläd- och skohandel och andra branscher som är vanliga i stadskärnor, kan en minsta tillåten butiksyta anges.

Var gränserna för butiksytor ska dras varierar utifrån de lokala förutsättningarna. Det finns kommuner som för att undvika stormarknader inte tillåter butiker större än 4 000 kvadratmeter och för att undvika stadskärneutbud i sällanköpsvaruhandeln kräver minst 1 000 kvadratmeter butiksyta. Samtidigt finns det kommuner som anger något högre eller lägre gränser.

Hur kan kommunen påverka handelns förutsättningar?

Handelspolicy

Handelspolicyn är ett vägledande dokument och inte ett juridiskt bindande dokument. Det som styr vad som får byggas/etableras på respektive plats är gällande detaljplan.

Vägledning via översiktsplan och handelspolicy är ett sätt för kommunen att tydliggöra sina ställningstaganden. Det är ett medel för kommunen att positivt påverka den befintliga handeln i önskvärd riktning och att erbjuda möjligheter som lockar till de etableringar man önskar med olika format för olika köptillfällen och platser.

Konsekvensanalys

Konsekvensanalys

Inledning

I konsekvensanalysen görs en bedömning av vad konsekvenserna blir för den befintliga handeln (inom tätortstriangeln) vid etablering av dagligvaruhandel och sällanköpshandel i Stavsätter.

Dagligvaruhandel

För dagligvaruhandeln görs bedömningen enligt två huvudscenarier utifrån storlek och koncept för den nya etableringen i Stavsätter.

- Scenario 1 innebär etablering av en allivsbutik med en omsättning på cirka 140 miljoner kronor. Inriktningen på butiken kan vara en vanlig supermarketbutik eller en butik med lågprisprofil.
- Scenario 2 innebär etablering av en stormarknad med en omsättning på cirka 250 miljoner kronor.

För respektive scenario görs även beräkningar utifrån gällande befolkningsprognos för Ljusdals kommun, vilken anger knappt 18 200 invånare år 2030, samt för kommunens mål att vara 20 000 invånare år 2030.

Beräkningarna utgår även från att etablering av den nya butiken i Stavsätter sker med eller utan omlokalisering av någon befintlig butik i Ljusdals tätort. Med omlokalisering menas att en befintlig butik stänger för att i stället öppna i Stavsätter

I beräkningarna tas hänsyn till:

- Förväntad försäljning i den nya butiken i Stavsätter.
- Hur försäljningen i den nya butiken fördelas per kanal:
 - Ökat köpkraftsinflöde från turism samt från vägens marknad.
 - Ökad lokal köptrohet bland boende i Ljusdals kommun. Köptroheten bedöms öka i och med att utbudet i kommunen stärks.
 - Försäljning som flyttas från befintlig butik till den nya butiken i Stavsätter. (Gäller alternativet med omlokalisering av befintlig butik).
- Hur mycket försäljning den nya butiken måste ta från befintliga butiker för att nå en normal försäljningsnivå. Resultatet benämns "omfördelningseffekter".

Konsekvensanalys

Dagligvaruhandel, scenario 1

18 200 invånare år 2030

Utan omlokalisering av en befintlig butik bedöms befintliga butiker tappa cirka 12 procent i försäljning.

Med omlokalisering av en befintlig butik bedöms befintliga butiker tappa cirka 6 procent i försäljning.

Normalt anses befintliga butiker klar en omsättningsminskning på 10-12 procent utan risk för utslagning.

20 000 invånare år 2030

I detta alternativ finns det utrymme för tillväxt i befintliga butiker. Tillväxtutrymmet är störst vid omlokalisering av en befintlig butik.

	Utan omlokalisering		Med omlokalisering	
Antal invånare år 2030	18 200	20 000	18 200	20 000
Försäljning ny butik	140	140	140	140
Ökat köpkraftsinflöde (turism och vägens marknad)	30	30	30	30
Ökad lokal köptrohet	30	70	30	70
Flyttad försäljning från befintliga butiker	-	-	100	100
Omfördelningseffekter	80	40	-20	-60
Försäljning befintliga butiker	650	650	650	650
Försäljningsförändring befintliga butiker	-12 %	-6 %	3 %	9 %

Konsekvensanalys

Dagligvaruhandel, scenario 2 (stormarknad)

I scenario 2 är, jämfört med scenario 1, ökat köpkraftsinflöde och ökad lokal köptrohet större eftersom den nya butiken är en stormarknad, ett butiksformat som idag saknas i Ljusdals kommun.

18 200 invånare år 2030

Utan omlokalisering av en befintlig butik bedöms befintliga butiker tappa cirka 22 procent i försäljning.

Med omlokalisering av en befintlig butik bedöms befintliga butiker tappa cirka 15 procent i försäljning.

Normalt anses befintliga butiker klara en omsättningsminskning på 10-12 procent utan risk för utslagning. En försäljningsminskning på minus 15 till minus 22 procent är därför så pass hög att det finns risk för utslagning av någon butik.

20 000 invånare år 2030

Utan omlokalisering av en befintlig butik bedöms befintliga butiker tappa cirka 6 procent i försäljning.

Med omlokalisering av en befintlig butik bedöms befintliga kunna behålla sin försäljning.

Kommentar angående omlokalisering i scenario 1 och 2

Kommunen har ingen möjlighet att styra över om en omlokalisering sker eller vilken butik som omlokaliseras. Utan omlokalisering blir konsekvenserna för befintliga butiker större. Omlokalisering av en butik från en ort som bara har en butik innebär en klart försämrad tillgänglighet till dagligvaruhandel för invånarna i orten.

	Utan omlokalisering		Med omlokalisering	
Antal invånare år 2030	18 200	20 000	18 200	20 000
Försäljning ny butik	250	250	250	250
Ökat köpkraftsinflöde (turism och vägens marknad)	60	60	60	60
Ökad lokal köptrohet	50	90	50	90
Flyttad försäljning från befintliga butiker	-	-	100	100
Omfördelningseffekter	140	100	40	0
Försäljning befintliga butiker	650	650	650	650
Försäljningsförändring befintliga butiker	-22 %	-15 %	-6 %	0

Konsekvensanalys

Sällanköpsvaruhandel

I sällanköpsvaruhandeln minskar det lokala köpkraftsunderlaget. Potentialen i vägens marknad och turism bedöms också som lägre än i dagligvaruhandeln. Det finns inget egentligt etableringsutrymme, vilket innebär att etablering av handel i Stavsätter innebär risk för utslagning av någon eller några befintliga butiker.

Shopping (kläder, skor, leksaker, böcker etcetera) samt hemelektronik

Utbudet av shopping i Ljusdals kommun är mycket begränsat och finns framförallt i Ljusdals centrum. Etablering av shopping och handel med hemelektronik i Stavsätter innebär därför stor risk för att centrums attraktivitet försämras.

Hemutrustning (järn och bygg, heminredning, möbler) samt övrig sällanköpsvaruhandel (till exempel Rusta, Jula, Dollarstore, ÖoB)

Ljusdal har i nuläget (inklusive de kommande etableringarna av Jem & Fix och Rusta) ett starkt utbud inom hemutrustning och övrig sällanköpsvaruhandel. Etableringsutrymmet i Stavsätter är därmed starkt begränsat. Om någon etablering ändå skulle ske innebär det risk för utslagning av någon befintlig butik. Det får dock begränsade konsekvenser för kommuninvånarnas tillgänglighet till handel och för centrums attraktivitet.

Etablering av hemutrustning och övrig sällanköpsvaruhandel kan också ske genom omlokalisering av någon några befintliga butiker.

Inom möbler och heminredning är dagens utbud mer begränsat varför det kan finnas utrymme för etablering i Stavsätter utan stora negativa konsekvenser för befintlig handel.

Sport och cykel, friluftsliv, jakt, fiske

Mot bakgrund av det utbud av aktiviteter som finns i kommunen, både för boende och turister, kan det finnas utrymme för fler butiker i Ljusdal. Etablering i Stavsätter innebär därmed liten risk för konsekvenser för befintlig handel. Det finns även möjlighet till omlokalisering.

Restaurang och upplevelser (till exempel lekland eller Padel)

Etablering i Stavsätter innebär möjlighet att ta del av vägens marknad. Risken för utslagning av befintliga verksamheter bedöms som mycket liten.

Slutsatser och rekommendationer

Slutsatser

1: Vilken detaljhandelsetablering innebär en för konsumenterna mest lämpad butiksstruktur?

En bra butiksstruktur för konsumenterna innebär:

- En bra bredd av branscher. Det ska gå att handla det mesta i hemkommunen även om urvalet av butiker inom varje bransch är begränsat.
- Behovsriktad handel, till exempel livsmedelshandel, kläder och skor, apotek, systembolag ska finnas i den egna kommunen. Livsmedelshandel ska även finnas i de större orterna.
- Urvalshandel, till exempel böcker, leksaker, mindre heminredning ska finnas i kommunen, men behöver inte finnas i alla större orter.
- Volymhandel (handel med skrymmande varor), till exempel järn- och bygg, hemelektronik och möbler, bör finnas i den egna kommunen.
- Handeln ska vara tillgänglig med flera olika färdmedel.

De etableringar i Stavsätter som bidrar mest till en för konsumenterna mest lämpad butiksstruktur är dagligvaruhandel, sällanköpsvaruhandel (sport och cykel, friluftsliv, jakt, fiske), restaurang samt upplevelser.

2: Vilken detaljhandelsetablering tar mest hänsyn till den befintliga handeln i tätortstriangeln och generar för Ljusdals kommun mest lämpad samhällsutveckling? (Vilken etablering innebär minst konkurrens mot centrumhandeln i Ljusdal, Färila och Järvsö?).

Etablering av handel som kompletterar det som finns i Ljusdals centrum (och i viss mån i Färila och Järvsö) är mest lämpad. Det handlar främst om sällanköpsvaruhandel (sport och cykel, friluftsliv, jakt, fiske).

Slutsatser

3: Vilken detaljhandelsetablering innebär flest negativa konsekvenser för handeln i tätortstriangeln?

Störst negativa konsekvenser får etablering av sällanköpsvaruhandel inom kläder, skor, väskor, leksaker och annan handel med icke skrymmande varor/shopping. Utvecklingspotentialen inom dessa branscher negativ och nya etableringar innebär stor risk för utslagning av befintliga butiker. Då utbudet i nuläget är mycket grunt (få butiker i varje bransch) finns det risk att det helt kommer att saknas butiker i några branscher. Ljusdals centrum är mest utsatt eftersom det är där de flesta butikerna finns. Konsumenternas tillgänglighet till butiker kommer då att minska. Utslagning av butiker i centrum kan minska centrumets attraktivitet, vilket i sin tur kan påverka hela kommunens attraktivitet för boende, arbetare och besökare.

Etablering av en stormarknad (utan omlokalisering av någon befintlig) innebär stor risk för utslagning av en eller flera befintliga butiker. I orter som bara har en butik i nuläget innebär utslagning att invånarnas tillgänglighet till livsmedelshandel kraftigt försämras. Det kan i sin tur leda till att orten blir mindre attraktiv att bo i.

Bidrag från vägens marknad kommer inte att räcka för att förhindra ovan beskrivna konsekvenser.

4: Vilken detaljhandelsetablering innebär flest positiva konsekvenser för handeln i tätortstriangeln?

Flest positiva konsekvenser får sådan handel som innebär låg risk för utslagning av butiker i orterna i tätortstriangeln i allmänhet och i Ljusdals centrum i synnerhet. Det handlar till exempel om sällanköpsvaruhandel (sport och cykel, friluftsliv, jakt, fiske). Även etablering av livsmedelshandel (ej stormarknad) ger positiva effekter för handeln i tätortstriangeln.

Slutsatser

5: Vilken detaljhandelsetablering är mest lämpat för kvartersmarkens och bebyggelsens lämpliga utformning i området Stavsätter? Vilken etablering belastar infrastrukturen minst? (vägar, parkering, genererar minst kunder och varutransporter).

Branscher som inte kräver bil för att handla (till exempel kläder, skor, leksaker och böcker) genererar mindre trafik, kräver färre parkeringsplatser och genererar färre varutransporter än vad livsmedelshandel och volymhandel gör. En mindre livsmedelsbutik är mer lämplig än en stormarknad.

Restaurang är också en lämplig bransch givet målet i frågan.

Upplevelser (till exempel lekland) genererar minimalt med varutransporter.

Nollalternativ – vad blir konsekvenserna om markanvändningen detaljhandel inte begränsas?

Om det inte görs några begränsningar finns det risk att det etableras butiker inom livsmedel (stormarknad) och shopping (kläder, skor, leksaker, böcker med mera).

Etablering av en livsmedelsbutik (utan omlokalisering av någon butik i Ljusdals tätort) innebär stor risk för utslagning av någon eller några befintliga butiker. För orter med bara en livsmedelsbutik kan detta kraftigt påverka invånarnas tillgänglighet till livsmedelshandel. Det kan i sin tur påverka hela ortens attraktivitet.

Etablering av shopping riskerar i värsta fall en hel bransch försvinner från Ljusdals centrum då det i nuläget i vissa branscher bara finns en butik. Ett utarmat centrum påverkar centrums och därmed hela kommunens attraktivitet, vilket kan göra det svårare för kommunen att locka fler invånare och besökare och att skapa fler arbetstillfällen.

Det bör påpekas att försäljningen och antalet arbetstillfällen i Ljusdals kommun kan öka något om markanvändningen detaljhandel i Stavsätter inte begränsas. Kommunen kan även få ett högre försäljningsindex (fler handlar på hemmaplan). Utvecklingen sker dock delvis på bekostnad av befintlig handel och kommer med stor sannolikhet att minska Ljusdals centrums attraktivitet. Det kan även leda till ett ökat bilberoende, försämrad tillgänglighet till butiker med mera.

Slutsatser - sammanfattning

Etablering	Ger mest lämpad butiksstruktur	Tar stor hänsyn till befintlig handel	Ger stora negativa konsekvenser för handeln i tätortstriangeln	Ger stora positiva konsekvenser för handeln i tätortstriangeln	Vilken detaljhandelsetablering är mest lämpat för kvartersmarkens och bebyggelsens lämpliga utformning i området Stavsätter? Vilken etablering belastar infrastrukturen minst? (vägar, parkering, generar minst kunder och varutransporter).
Livsmedel allivsbutik, omlokalisering från Ljusdals tätort	x	x		x	x
Livsmedel allivsbutik, helt ny butik				x	x
Livsmedel stormarknad, omlokalisering från Ljusdals tätort			x		
Livsmedel stormarknad, helt ny butik			x		
Sällanköp, shopping			x		x
Sällanköp, hemutrustning, övrig sällanköp		x			
Sällanköp, Sport och cykel, friluftsliv, jakt, fiske	x	x		x	
Restaurang	x	x			x
Upplevelser	x	x			x

Rekommendationer

Rekommendationerna utgår från att etablering i Stavsätter ska:

- Bidra till en bra butiksstruktur i Ljusdals kommun.
- Ta stor hänsyn till befintlig handel i kommunen.
- Vara lämplig för kvartersmarkens och bebyggelsens lämpliga utformning i området

Etablering	Rekommendation
Livsmedel allivsbutik	Tillåt etablering.
Livsmedel stormarknad	Tillåt ej. Styr bort genom att inte tillåta butiker större än en viss butiksyta.
Sällanköp, shopping	Tillåt ej. Styr bort genom att inte tillåta butiker mindre än en viss butiksyta.
Sällanköp, järn och bygg, möbler, övrig sällanköp	Tillåt. Kräv minsta butiksyta.
Sällanköp, sport och cykel, friluftsliv, jakt, fiske	Tillåt. Kräv minsta butiksyta.
Restaurang	Tillåt
Upplevelser	Tillåt
Nollalternativ, ingen begränsning av markanvändning för handel	Tillåt ej på grund av mycket stor risk för negativa konsekvenser för befintlig handel.

Kommentar:

Var gränserna för butiksytor ska dras varierar utifrån de lokala förutsättningarna. Det finns exempel på kommuner som för att undvika stormarknader inte tillåter butiker större än 4 000 kvadratmeter och för att undvika stadskärneutbud i sällanköpsvaruhandeln kräver minst 1 000 kvadratmeter butiksyta. Samtidigt finns det kommuner som anger något högre eller lägre gränser. Var gränserna för butiksytor i Stavsätter ska dras bör därför undersökas vidare.

